د خالق او مخلوق

ترمنځ دواسطی پیژندل

د «الواسطة بين الحق والخلق»

پیشتو ترجمه

Download From; Aghalibrary.com

Kingdom of Saudi Arabia
The Cooperative Office For Call And Guidance
To Communities at Um Al-Hammam
Under the Supervision of the ministry of Islamic Affairs
Endowment Guidance & Propagation
Tel. 4826466 / 4884496 Fax 4827489 - P.O. Box 31021 Riyadh 11497

Pustu
28

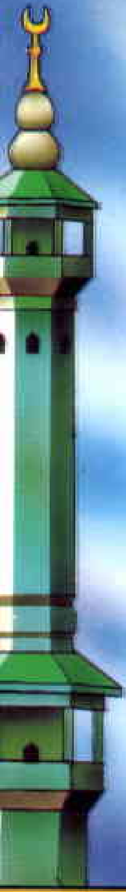

الواسطة
بين الخالق والمخلوق

تأليف

شيخ الإسلام ابن تيمية «رحمه الله»

(بلغة البشتو)

Download From; Aghalibrary.com

بشتو

٢٨

المملكة العربية السعودية

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بأم الحما

تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشـ

ت: ٤٨٢٦٤٦٦/٤٨٨٤٤٩٦ فاكس ٤٨٢٧٤٨٩ - ص.ب ٣١٠٢١ الرياض ٤٩٧

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۗ آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ

«سورة النمل: ٥٩»

دخالق او مخلوق

ترمنځ دواسطې پیژندل

د «الواسطة بين الحق والخلق»

پښتوترجمــــه

مؤلف: شيخ الإسلام ابن تيمية «رحمه الله»

«٦٦١ - ٧٢٨ هـ ق»

ژباړن: قاضي محمد شعيب «صافی»

Download From; Aghalibrary.com

ⓒ المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد بحائل ، ١٤١٨هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

ابن باز ، عبد العزيز بن عبدالله

الواسطة بين الخالق والمخلوق .ـ حائل .

٩٦ ص ؛ ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢ - ٤ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

(النص بلغة البشتو)

١- العقيدة الاسلامية ٢- الايمان (الاسلام) أ- العنوان

ديوي ٢٤٠ ١٨ / ١٨٦٥

رقم الايداع ١٨٦٥ / ١٨

ردمك : ٢ - ٤ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

دکتاب نوم : دخالق او مخلوق ترمنځ د واسطې پېژندل

مؤلف : شيخ الاسلام احمد بن عبد الحليم بن عبد السلام ابن تيميه رح ٦٦١ - ٧٢٨ هـ ق

ژباړن : قاضي محمّد شعيب (صافي)

ناشر : مكتبة الامام محمد بن اسماعيل البخاري جهانګير آباد نمبر ٣ شيخ وله پشاور پاکستان .

د چاپ نېټه ٤/ جمادى الثاني ـ ١٤١٥ هـ ق

د چاپ شمېر (١٠٠٠) ټوکه

Download From; Aghalibrary.com

فهرست

د موضوع سرلیک (عنوان)	مخ
د ژباړن سریزه	الف
د مصنف لنډه پیژندنه	ج
د خپرندګی سریزه	۱
د الله (ج) او بندګانو ترمنځ د واسطې معنی	۱۸
چاچې قرآن ولوستلو او عمل یې ورباندې وکړ....	۲۰
رسولان د الله او بندګانو ترمنځ د احکامو رسولو په برخه کښې واسطې دي	۲۴
غیر مشروع واسطه	۲۹
فرښتو او انبیاؤ سره د تکلیف لرې کولو واک نشته	۳۱
په الوهیت سره د فرښتو او انبیاؤ نیول کفر دی	۳۳
علماء د رسول الله صلی الله علیه وسلم او امت ترمنځ یې یوازې د اسلام....	۳۵
د خلقو او پاچایانو ترمنځ واسطې په درې ډوله دي	۳۹
شفاعت د الله پاک د اذن پورې اړه لري	۴۳
د ادنی په حق کښې د اعلی له طرفه دعا غوښتل او دغه راز بالعکس دواړه مشروع طریقې دي.	۵۳
دعا داعی او مدعو له دواړو ته ګټه رسوي	۵۷
په الله باندې توکل او پراخې د الله ترڅنګه ویره او امید ساتل د توحید څخه عبارت دی.	۶۶
هغه اشیاء چې الله پیدا کړې دي انکار تري نشي کیدای.	۷۵

بسم الله الرحمن الرحیم

دَ ژبارن سریزه

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم، امابعد:

دا ښکاره او یقیني خبره ده چې دانسان دخلقت او پیدایښت څخه اصلي مقصد هم دادی چې دی به دالله تعالی عبادت او بندګي کوي، او د سورة ذاریات دغه مبارک ایت (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ) ددې مدعی دثبوت یو څرګند دلیل دی، ځکه په دغه مبارک آیت کښې الله تعالی فرمایلي دي: اونه دی پیداکړي ما پیریان او انسانان مګر ددې لپاره مې پیداکړي دي چې ځما عبادت وکړي - اوانسان هله دکمال مرتبې ته رسیږي چې د الله تعالی په عبادت او بندګۍ کښې دالله پاک دحکمونو مطابق په سمې او حقیقي معنیٰ سره عبد جوړشي.

همدارنګه په دې کښې هم شک نشته چې انسان یو معزز او مکرم مخلوق دی. اولکه چې الله پاک فرمایي: (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ.... الایه (۱)

---

(۱) اسراء: (۷۰)

په ځمکه کښې د نورو مخلوقاتو په نسبت سره په جسمي او معنوي لحاظ د نورو صفتونو لرونکې او د ښایستو ځانګړتیاوو څښتن دی، چې په دغو ټولو ځانګړتیاوو او صفتونو کښې یې بیا عقل د پام وړ امتیازي صفت دی چې الله رج، په ده باندې د هغې پېرزو نه کړې ده۔

اما بیا هم انسان د عقل او نورو خصوصیاتو په لرلو سره نشي کولای چې د الله پاک د بندګۍ او عبادت اقسام، او همدارنګه د عبادت کولو کیفیت او طریقه وپېژني او بیا په هاغه طریقه باندې د خپل خالق په وړاندې په عبادت کولو باندې مشغول شي، او عبادت یې د الله تعالی د رضا حاصلولو سبب وګرځي، او بالاخره بیا هغو جنتونو ته د ننوتلو جوګه شي د کوم وعده چې الله پاک د نیکانو او مطیعو بندګانو سره کړې ده۔

پس د همدغه ضرورت له مخې الله پاک انبیاء علیهم السلام را ولیږل، ترڅو د وحې په رڼا کښې انسانانو ته لار ښوونه وکړي او همدوی په دنیا کښې د هدایت حاصلولو په برخه کښې د یوا ځنۍ

= او یقینا عزت ورکړې دی مونږ
اولاد د آدم ته او سواره کړي دي مونږ دوی لره په وچه
او دریاب کښې۔

مرجع په توګه سره و پیژندل شي.

د اسلامي امت ستر لارښود محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولو انبیاؤ کښې اخرنی او غوره پیغمبر دی او کوم کتاب چې په ده باندې نازل شوی دی هغه د ټولو اسماني کتابونو په نسبت جامع او اکمل دی، او شریعت یې کامل او مکمل دی.

پس په دغه کامل او مکمل شریعت کښې خلقوته د دې موقع نه ده ورکړل شوې چې د وی په شرعی امورو کښې د شرعی اصل څخه پرته، د عقل او فاسد قیاس څخه کار واخلي. ولې متاسفانه بیا هم یو زیات شمیر خلق د وسیلې متعلق په دې عقیده دي چې الله پاک ته د ذواتو فاضله و واسطه کول یو ضرور دی او لازمي امر دی! د وی په دې برخه کښې د خپل ناقص عقل او فاسد قیاس څخه کار اخلي او وایي:

د لته په دنیا کښې د حکومتونو تعامل او طرز العمل داسې دی چې کله والیانو، وزیرانو او نورو دولتي مشرانو ته غوښتنلیکونه یعنې عرائض د واسطو د سفارش نه پرته د عارضینو له خوا نیغ په نیغه وړاندې شي، نو بیا کله داسې دي چې هغه هیڅ د مسؤل مقام د پام لاندې راځي نه، او کله

داسې دي چې د عارض په گمته په کښې کوم مثبت او اغيز من اجراآت صورت نه نيسي؛ د غه راز د وی وايي: کله چې څوک واسطه و نه لري نو صدراعظم، رئيس جمهور او پاچا ته يې په يواځې ځان ورتلل که ناشونی نه وي نو د زياتو مشکلاتو څخه خالي هم نه وي.

همدارنگه د وی وايي: کله چې يو سړی صدراعظم، رئيس جمهور او يا پاچا ته د واليانو او يا وزيرانو په واسطه سره خپله عريضه او غوښتنليک ور وړاندې کړي نو ذکر شوي دولتي مسؤلين بياد خپلو واليانو او وزيرانو په خاطر سره د دغه سړي عريضې او غوښتنليک ته نسبةً زيات اهميت ورکوي.

د وی د خپلو د غو خود ساخته مقدمو په تعقيب وايي: عوام الناس يعنې عادي خلق په دې خاطر چې گناه کاران دي نو د حاجتونو د پوره کولو او د خپلو ستونزو او مشکلاتو د رفع کولو په برخه کښې ورله په کار دي چې ذوات فاضله، يعنې اوليايي کرام نيکان بنده کان واسطه کاندې چې د الله پاک د دربار ته يې غوښتنې وړاندې کړي.

د وی بيا د همدغه اتکل او مزخرف اعتقاد پر بنياد

د اولیایي کرامو او نیکانو بندګانو قبرونو او مزارونو ته ور ددوی او د غیر مشروع اعمالو او اقوالو مرتکب کړي.

د (الواسطة بین الحق والخلق) په نوم رساله چې پښتو ژباړه (ترجمه) یې ستاسې په وړاندې قرار لري، د اسلامي دعوت د یو مخکښ، مبارز او مجاهد شخصیت شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله لخوا دد غه ډول واسطې نیولو د څرنګوالي یعنې مشروعیت او عدم مشروعیت په برخه کښې د قرآن کریم او نبوي احادیثو په رڼا کښې په ډیره مدلله توګه سره لیکل شوې ده، او د دغه مسئلې د وضاحت او روښانه کولو په لړ کښې یوه ډیره قیمتي او ارزښت ناکه رساله ده، او لکه چې محمود مهمد وایي: ددې وړ ده چې په طلاؤ سره ولیکل شي او په اسلامي ټولنه کښې د عمل او عقیدې د اصلاح په باب د استفادې وړ وګرځي، که لوستونکي د مطالعې په مهال حنبله کینه او تعصب شاته وغورځوي نو هغه به ورته دا خبره مبالغه نه بلکښې حق او حقیقت ثابت او معلوم شي.

ګرانو لوستونکو! مخکښې له دې چې د نوموړې رسالې په ژباړه باندې پیل کوم لازمه ګڼم چې لوموړي

ز

درانه دکتاب مؤلف شیخ الاسلام ابن تیمیه رح په لنډو د ولسمو
درووپیژندم او بیا مو د یو څه وخت لپاره د څېړونکي
په سریزه (مقدمه) کښې چې په ځینو ذاتي کښې بوه ارزښتناکه
او کتوره لیکنه ده مشغول و ساتم، او دا په دې خاطر چې په
آینده کې په مینه او رغبت سره ځینې مطالعې ته دکتاب
تر پای پورې ادامه ورکړئ .

په پای کښې ستاسو توجو دې ټکي ته اړوم چې د
څېړونکي سریزه له دې امله چې اوږده وه نو جلا شمېره
ورته ورنه کړل شوه او د شیخ د ځینو لیکنې سره یې تسلسل
په نظر کښې ونیول شو چې په دې ترتیب سره تر (۱۷) مخه پورې
سریزه ده او بیا د (۱۸) مخ څخه زمونږ د ترجمې منتخب کتاب
شروع کیږي .

پس دا دې زه د وعدې مطابق په لومړي مقصد پیل کوم
او د الله تعالی څخه سوال کوم چې مونږ ټولو مسلمانانو ته
په صراط مستقیم باندې چې د منعوم علیهم غیر المغضوب علیهم
ولا الضالین لاره ده تللو توفیق راکړي .

وصلی الله تعالی علی محمد و آله وصحبه اجمعین

قاضي محمد شعیب . کنړ افغانستان .

۸/۳/۱۴۱۵ هـ ق .

دَمُصنف لنډه پیژندنه

د ده نوم شیخ الاسلام تقی الدین ابوالعباس احمد ابن عبد الحلیم بن عبد السلام بن عبد الله بن الخضر بن محمد بن تیمیّة الحرانی الدمشقی دی .

تیمیّة د ده نیابی بی نوم دی چې اصلاً د ده د جد اعلیٰ (محمد) مور وه او په خپله زمانه کښې یوه داسې عالمه، واعظه او تقوی داره ښځه وه، چې په خپل قامیل او سیمه کښې یې په علم، پوهه، ذکاوت او تقوی کښې ساری نه درلوده او بیا دهغې د اولاد په سلسله کښې تیمیه د هغه چا لپاره تخلص وګرځید لوچې دهغې سره یې په علم او ذکاوت کښې مشابهت او ورته والی درلوده.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رح په ۶۶۱ ه ق کال کښې د ربیع الاول د میاشتې په لسمه[۱] نیټه د حران په ښار کښې زیږیدلی دی، او کله چې تاتاری یرغلګرو قوځونو په ۶۶۷ ه ق کال کښې په حران باندې یرغل وکړ نو شیخ د شپږ[۲] و کلونو په عمر وُچې والد صاحب یې ورکې او د کورنۍ نورغړي دځان سره واخستل، او دمشق ته مهاجر شول؛ ده په دمشق کښې خپلې زده کړې ته چې په حران کښې یې پیل کړې وه ادامه ورکړه، او

په لنډه موده کښې يې ډېر تحصيلات پای ته ورسول.

څرنګه چې نورو مونږ ته دا استعداد، قوی حافظه او اعلی زکاوت ښودلی ؤ، نو له دې کبله ده خپل تحصیل په دوران کښې د هر فن په زده کړه کښې د ټولو همدرسو اندیوالانو او ملګرو په نسبت ښه ممتاز حیثیت او مقام درلوده، ده به خپل درس په داسې توګه حافظې ته سپارلو چې کله به تربيه کوم ملګری او یا استاذ پوښتنه وکړه نوده به ورته خپل ټول درس په داسې ترتیب سره تیر که لکه څنګه چې به یې استاذ درس ورکړی ؤ، همدا وجه وه چې ټولو استاذانو به يې ستاینه او صفت کاوه او ملګرو به یې دده د خدای ورکړی استعداد په برخه کښې حسد مشروعه یعنی غبطه درلوده.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رح د هغو رښتنو او واقعي علماؤ او مجاهدینو له جملې څخه دی چې د دعوت الی الحق په میدان کښې یې په ژبه، قلم او توره سره د جهاد وظیفه ترسره کړېده، او خپل مسؤلیت یې د خپل وس مطابق په پوره ایمان داری او خلوص سره رفع کړی دی.

د دعوت بنیادی مقصد یې د شرک او بدعاتو ردُ د الله تعالی وحدانیت او یو والی ته د خلقو را بلل، او په اسلامی ټولنه کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم

د سنتو او طریقو معمول گرځول و، او په دغه لاره کښې دی د الله پاک نه پرته د بل چا څخه نه ویریده او نه یې ورله پروا ساتله .

ابن تیمیه رح د اسلام په تاریخ کښې د دعوت او جهاد په لاره کښې هغه ځلانده ځیره ده چې خپل ټول عمر یې د علم په تحصیل، تدریس، تالیف، او د دین څخه د دفاع، او د اسلام د دښمنانو په مقابل کښې په قتال او جګړه کښې تیر کړی دی، او په دغه برخه کښې یې داسې ستونزې او کړاوونه گاللي دي چې تاریخ به یې تر قیامته هیر نکړي.

دی په خپل عمر کښې د بې ساره علمي ځواک خاوند و. الله پاک ورته په خپله مهرباني سره داسې علم او پوهه ورکړې وه چې د عقل خاوندان ورته هیران پاتې دي .

حافظ عمر بن علي البزار لیکلي دي چې یوه ورځ دی د دې حدیث متعلق (لَعَنَ اللّٰهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ) و پوښتل شو، نو دی په دې اړه داسې مفصل بحث وکړ چې یو لوی ټوک کتاب ترینه جوړ شو .

ده دا هم لیکلي دي چې د تعجب ور خبره دا ده چې شیخ یو زیات شمیر لوی او کوچني کتابونه په زندان کښې په داسې حال کښې تصنیف کړي دي چې د مطالعې لپاره ورسره هیڅ کتاب موجود نه و، او بیا هم ده له یاده څخه په خپلو

تالیفاتو کښې ټول هغه څه ذکر کړي دي کوم ته چې نورو
دغه ډول وو، د مثال په توګه احادیث، آثار، د علماوو اقوال، د محدثینو
او مؤلفینو او د دوی د تالیفاتو نمونې یې په تفصیل سره
بیان کړي او لیکلي دي.

د غه راز ده د ټولو هغو کتابونو نمونې په کوم کښې
چې د غه احادیث، آثار او د علماوو او محدثینو اقوال ذکر
دي، په فصل او باب سره په ګوته کړي دي، او چې کله د غه
تصانیف د څېړونکو لخوا د مطالعې لاندې نیول شوي دي نو
الحمد لله غلطي په کښې موندل شوې نه ده.

اما ذهبي لیکلي دي چې شیخ الاسلام ابن تیمیه (رح) لکه
څنګه چې د صحابه وو او تابعینو د آراوو او مسلکونو په باب
کافي معلومات او آګاهي درلوده، د غه راز یې د ټولو د
مشهورو مذهبونو متعلق هم داسې مطالعه لرله چې کله
به ترینه په کومه مسأله کښې پوښتنه وشوه نو ده به ورته
په دغه مسأله کښې د ټولو وارو مذاهبو اقوال په تفصیل
سره مدلل بیان کړل.

ذهبي دا هم لیکلي دي چې ده د قرآن او سنت په استناد
سره په ډېرو مسائلو کښې داسې فتواګانې ورکړې دي چې
هغه په ټولو مذاهبو کښې وجود نه لري دغه ډول د لیکلي
دي چې نوموړي هیڅ کله د کوم معین او ټاکلي مذهب پر
اساس فتوی نه ده ورکړې بلکښې د هغه دلیل پر بنیاد یې

«صحیح»
حکم کړی دی چې د ده په نزد سنتې ثابت شوی دی. ذهبی
وایی په دی برخه کښی د ده مقصد د رسول الله صلی الله
علیه وسلم سنت او د سلف صالحینو طریقه ژوندی کول او رواجول و.

علامه کمال الدین ابن زملکانی ویلی دی:

کله چې به د ده (شیخ الاسلام ابن تیمیة رح) نه د علم په یو فن
کښی سوال وشو او ده به په بحث شروع وکړه، نو آوریدونکی
اولیدونکی به داسی گمان کاوه چې گنی دی د دی فن څخه پرته
په بل فن باندی نه پوهیږی او داسی گڼله چې بل هیڅوک
د ده په شان په دی فن کښی معلومات نه لری.

دشیخ د علمی مجلس د حاضرینو جملی څخه د ابن الدوری
په نوم یو عالم وایی: دشیخ څخه یوه ورځ یو یهودی په
شعر سره چې (۸) آته بیتونه جوړیدل د قدر په باره کښی
پوښتنه وکړه، پس شیخ لږه شیبه سکوت اختیار که او بیایی
په لیکنه باندی شروع وکړه، مونږ داسی گمان کاو چې گنی په
نثر سره به یې ځواب نوشته کوی، ولی ده چې کله بیا وخت
رو سته حاضرینو ته ځواب آور ولونوو مولیدل چې تقریبا
(۱۸۴) بیتونه یې د سوال د اشعارو د بحر او قافیې مطابق
لیکلی و او د ټولو علومو او فنونو رعایت یکښی په کامله
توگه شوی و.

د شیخ الاسلام ابن تیمیة رح د مناقبو د لیکونکو د جملی څخه
حافظ عمر بن علی البزار متوفی ۷۴۹ هـ په خپل تالیف «الاعلام

العلية في مناقب ابن تيمية رح» کښې ليکلي دي: شيخ به د رسول الله صلى الله عليه وسلم ذکر او يادونه د صلى الله عليه وسلم څخه پرته بېغې نه کوله او حمادي په الله جل جلاله باندې تسمروي چې ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم د تعظيم، درناوي او اتباع په برخه کښې د ده څخه زيات بل څوک نه دی ليدلی، ځکه چې کله به په يوه مسئله کښې کوم حديث موجود و او دی به په دې پوه شو چې دا د بل حديث په ذريعه سره نه دی نسخه شوی، نو هغه حديث به يې معمول بها ګرځولو او د هغه حديث په تقاضا به يې فيصله او فتوه صادره وله او د نورو خلکو تا تو څخه به يې د بل هيڅ چا قول ته که هر څوک به و کوم التفات نه کاوه.

شيخ د تاليف او تصنيف په ساحه کښې خاص او ځانګړې مهارت درلوده. او همدغه وجه ده چې تاليفات يې واړه او غټ د مورخينو او حفاظو په قول سره د يوزر (1000) څخه زيات حساب شوي دي.

حافظ ابن قيم، حافظ ابن کثير، حافظ ابن قدامه، او حافظ ابن ذهبي د ده مشهور د شاګردان دي، او د دغه ډول علمي شخصيتو نورو ذلو او جامعي ته وړاندې کول د ده د علمي پياوړتيا د جوته ونې په برخه کښې يو څرګند دليل دی.

حافظ ابن کثير په «البدايه والنهايه» کښې ليکلي دي چې شيخ الاسلام ابن تيمية رح د ۷۲۸ هـ کال د ذي القعدي د مياشتې په (۲۰) نېټه د دوشنبې د شپې سحر مهال يعنې د

سبا صادق د راختلو په وخت په زندان کښې څنګه روح ځنپل
حقیقي مالک ته په داسې حال کښې وسپارله چې په زندان
کښې یې د دغه قرآن کریم اتیا[٨٠] ځله ختم کړی و، او په
اتیا یم[٨١] وار سره د سورة قٓ اخرنی آیاتونو (إِنَّ
الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ
مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ) ته رسیدلی و چې بیا د سورة رحمٰن د اول
څخه متباقي قرآن مجید دوه مشهورو شیخانو: عبد الله بن
المجد او عبد الله الزرعي الضریر چې شیخ رحمه الله به ددوی
قرأت پېر خوښولو په همدغه وخت د ده ته د غسل ورکولو
څخه مخکښې ختم کړ.

څنو مورخینو لیکلي دي چې د شیخ په جنازه کښې
(١٥) زره ښځې او د (٦٠ نه تر ٣٠٠) زره پورې نارینه حاضر
وو، او حافظ عمر بن علي البزار لیکلي دي چې د ده د جنازې
د حاضرینو څخه یو ټولګي په دې خبره اتفاق لري چې په (٥٠٠)
شیخ باندې د جنازې د لمونځ کونکو تعداد د پنځه سوه زره
څخه زیات و او تاریخ پوهان وایي چې د احمد بن حنبل
د جنازې څخه روسته دا دویمه جنازه وه چې په دومره
لوی شمیر کښې لمونځ کونکي پکښې راجمع شوي و.

ابن کثیر وایي: د شیخ د مخلصینو د جملې څخه یو کس
چې کله په جنازه کښې دومره زیاته ګڼه ګونه ولیدله
نو په اوچت اواز سره یې اوویل: هكذا تكون جنائز

اهل السنة م يعنى د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سنتو د پیروانو جنازی همد غسی وی ! .

او د سید المرسلین، خاتم النبیین محمّد صلی الله علیه وسلم د پیروی پر اساس یی په ژوند کښی هم سرمایه صرف علم ؤ او د مرګ نه یی روسته هم یوازی علم په میراث سره پریښود ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایی علماء د انبیاؤ وارثان دی، او انبیاؤ د درهم او دینار په میراث سره نه دی پریښی بلکښی معنوی علم په میراث سره پریښی دی.

الله پاک دی په ده باندی د رحمتونو باران ورولی او جنت الفردوس دی ورله نصیبه وکړی. آمین

(ژباړن)

بسم الله الرحمٰن الرحیم

د څیړونکی سریزه

ان الحمد لله نحمده و نستعینه و نستغفره و نعوذ بالله من شرور انفسنا، و من سیّئات اعمالنا من یهده الله فلا مضل له، و من یضلل فلا هادی له و اشهد ان لآ الٰه الاّ الله وحده لا شریک له و اشهد انّ محمّدا عبده و رسوله۔۔

امّا بعد: د الله تعالی او مخلوق، یعنی د الله پاک او بندګانو ترمینځ د واسطې مسئله یقینا چې ډیره "خطرناکه" خطیره مهمه او درنه موضوع ده خوا فسوس چې اکثره مسلمانان تربینه غافل او ناخبره دي۔ او د همدغه غفلت نتیجه ده چې نن د غه اَوْ هَام پرستې او بې لارې توبونه او د مسلمانانو ذلت، شکست او سپکاوی وینو او ګورویې او د هغه نصرت او تائید څخه د کوم وعده چې الله پاک له مونږ سره د شریعت په پیروئ او په الله تعالی باندې د توکل کولو په صورت کښې کړې وه محروم او بې برخې یو، الله تعالی په خپل مبارک کتاب قرآن کریم کښې فرمایلي دي:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ.) (١)
«او حق دی په مونږ باندې نصرت د مؤمنانو»
همداړنګه الله تعالی فرمایلي دي:
(إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ)(٢)
که چرې مدد وکړئ تاسې د الله د دین سره نو مدد
به وکړي الله له تاسی سره او ثابت او ټینګ به کړي
قدمونه ستاسو» د غه رول فرمایي:
(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ.)(٣)
او خاص ده لره دي عزت او غلبه او پیغمبر د ده لره
دی او مؤمنانو لره دی». همداړنګه یې فرمایلي دي
(وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ)(٤)
او تاسو غالب یئ که چرې یئ تاسو پوره ایمان والا.»
اوس د غه نصرت چیرته دی، د غه عزت چیرته
دی، او د مسلمانانو د غه برتري او غلبه چیرته ده؟!
د حق او خلق یعنی د الله تعالی او بندګانو ترمینځ
د واسطې پیژندلو په برخه کښی خلق دریو ډلې شوي
دي:
(۱) یوه ډله هغه څوک دي چې هغوئ رسول الله
صلی الله علیه وسلم د شریعت د تعلیم او ښوونې په

(۱) سورة الروم: ۷٤ - (۲) سورة محمد: ۷ - (۳) منافقون: ۸
سورة آل عمران: ۱۳۹

برخه کښې د یواځنۍ واسطې په توګه نه منی .

دې خلقو دیوې پوچې دعوې په وجه د غه شریعت
یواځې د عوامو لپاره خاص کړی، او د علم الظاهر
په نوم سره یې مسمٰی کړې دې، او د هغو عباداتو
په برخه کښې، په هغو او هامو او خرافاتو باندې
استناد کوي، چې د وی یې علم باطن بولی او د «کشف»
په نوم سره یې یاد وی، او په حقیقت کښې هغه
بل څه نه دی صرف دروغ، ابلیسي وسوسې او شیطانی
واسطې دی چې د اسلام د اصولو او بنسټونو
څخه مخالفې دی،..

دوی د دغه منحرفې عقیدې د رواجولو لپاره
خپل آواز داسې اوچتوي: «حَدَّثَنِي قَلْبِي عَنْ
رَبِّي»!! یعنې زړه می راته د خپل رب څخه خبر
را کړې دې!!

دوی په دې لړ کښې د هغو علماو پورې کوم
چې د شریعت پیروی، تقوی او مسخرې کوی او
وایی: د دې خپل مړ علم د مړی څخه حاصل کړی
دې، او د علم باطن پیروان بدون له کومې واسطې
څخه خپل علم د ژوندی او قیوم ذات څخه
حاصله وی، د دې د غه فتنې په وجه ډیر عوام
تباه او بې لارې کړل، او د انحراف، فساد او ضلالت

په لوړې روان کړل.

د دې د ډېرو غیرو مشروع امورو کوم چې د دوی په کتابونو کښې لیکل شوي دي، مرتکب کړ شوی دی، او دا هغه څه دی چې علمایې ددوی د ارتداد، کفر او قتلولو اسباب گڼي.

د دې د شریعت د لومړي اصل څخه یا دا چې خبر نه دی، او یا دا چې په زړه یې ځینې قانونه په ناخبرو کښې اچولی دی، ځکه د دغه اصل له مخې هر څوک چې د الله پاک د هغه قانون او کتاب پر خلاف کوم چې الله تعالیٰ په خپل نبي محمّد صلی الله علیه وسلم باندې نازل کړی دی عمل وکړي نو هغه په یقیني توګه کافر دی، او په کفر کښې یې هیڅ شک او شبه نشته ځکه الله تعالیٰ فرمایلي دي:

«فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» (۱)

ترجمه: پس نه ده داسې، قسم دی ستا په رب باندې چې نشي مؤمنان کیدای د دې تر هغه پورې چې حاکم کړي تا لره یعنې فیصله وکړي په تا باندې

---

(۱) نساء: ۶۵ -

په هغه معامله کښې چې پيدا شوی وی په منځ د دوی کښې بيا و نه مومی دوی په خپلوز ړونو کښې خپګان د هغې فيصلې نه چې تاکړی دی، او وبې منی دوی په منلو سره يعنی بې له جګړی په خوښئ سره.

د غه راز کله چې شيطان د دوی لپاره خپل اعمال ښايسته وګرځول او د علم او دارنګه د علم د رڼا د لمنځه وړلو لپاره يې مقابله پيل کړه نو نتيجه يې دا شوه چې په تېرو تيارو کښې روان شو او د خپلو اوهامو او خيالاتو په جال کښې کير شو، او بيا د همدغو پوچو او پرسوده خيالاتو په تياره کښې د الله تعالی په عبادت باندې بوخت شول.

دوی په مثال د هغه چا دی چې الله پاک د هغو په هکله په قرآن کريم کښې داسې فرمايلی دی:

(قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا، الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا، أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا) (۱)

(۱) کهف: ۱۰۳ - ۱۰۵

ترجمه: ووايه آيا خبر د کړم تاسو ته په باره د تاوانی عمل والا وکښي، دا هغه کسان دی چې برباد دی عمل د دوی په ژوند د دنیا کښي، او دوی گمان کوی چې یقینا دوي ښائسته عمل کوی، دا هغه خلق دي چې کفر یې کړې دي په آیاتونو د خپل رب او په ملاقات د هغه نو برباد دی عملونه د دوی پس وو به نه دروو د دوی لپاره د قیامت په ورځ هیڅ تله

بیا دغه طائفه خلق په متعدد ډلو باندې تقسیم شوی دی چې په بیلا بیلو طریقو باندې روان دی او څنی یې د څنو نورو سره په جنګ او جګړه باندې اخته او مبتلا دی، او دا په دې خاطرچې دوي د صراط مستقیم څخه کومه چې د منعوم علیهم لاره لری واقع دی، او لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په خپل مبارک قول کښي یادونه کړې ده، د دغو ټولو فرقو او ډلو ځای د جهنم ووس دی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

„ سَتفترِقُ اُمّتی علیٰ ثلاث وسَبعینَ فرقةً ثِنْتَانِ و سبعُون فِی النّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِی الجنّةِ وَهِیَ من کان عَلی مثلِ ما انا علیه واصحابی"

رواه ابوداؤد، والترمذی، والنسائی وابن ماجة بسند صحیح عن ابی هریرة رض -

«زردی دی چې امت به مې په درې او یا ډلو تقسیم شي چې دوه او یا به یې په اور کښې وی یعنې جهنم ته به ځی او یوه ډله به په جنت کښې وی یعنې جنت ته به ځی، او دغه ډله هغه څوک دی چې په داسې دین، ملت او لاره درومی کومه چې زما او زما د ملګرو (صحابه ؤ) طریقه، لار او دین دی»

دغه حدیث ابوداود، ترمذی، نسائی، او ابن ماجه په سیې سند سره د ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت کړی دی -

۲- دویمه ډله د دوی څخه هغه څوک دي چې د دغه واسطې په برخه کښې یې د مبالغې نه کار اخستی دی او دخپلې غلطې عقیدې په وجه یې د واسطې څخه داسې مفهوم اخستی دی چې هغه هیڅ د واسطې مفهوم او مقصد کیدلی نه شی؛ پس دوی د همدغه غلطۍ پربنا د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک ذات او د نورو انبیاوو، او نیکانو خلقو ذوات واسطې نیولی دی او دا عقیده سئتی چې الله تعالیٰ د بندګانو هیڅ عمل نه قبلوی مګر هله یې قبلوی چې په دغو واسطو سره الله ته پنا ور وړی، او دغه واسطې د دوې لپاره د الله پاک په وړاندې وسیله ګرځی (تَعَالیٰ عَمَّا یَقُوْلُـــوْنَ ـــ عُلُوًّا کَبِیْرًا)

الله منزه اومقدس ذات دی، او د پېرو لویو صفتونو څښتن دی، دوی چې څه وایي هغه دالله د شان سره مناسب نه دی - العیاذُ بالله دوی الله تعالیٰ په داسې صفت سره متصف وګرځولو چې حتی هغه ظالم او مستبد پاچایان چې په ځپلو دماوانو کښې یې پیره داران او څوکیداران ود ردلي وی، او د واسطو والاؤ نه په غیر بل څوك نه شی ور ننوتلې هغه به هم په دغو صفتونو سره متصف نه کړې شي.

که واقعیت په نظر کښې ونیول شې نو دغه ډول عقیده سائل بېځې د الله تعر د کلام سره ضدیت لری ځکه الله پاك فرمایي:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ۝﴾ (۱)

ترجمه: او هرکله چې پو ښتنه وکړی له تا ځنې بندګان ځما، له حال زما ځنې- نو بیشکه زه نژدې یم، قبلوم دعا د دعاکونکی کوم وخت چې وغواړې له ما ځنې، پس و دی منی حکمونه زما او ایمان دې راوړی پر ما ریقین دې وکړی په قبول د دعا سره، بنایي چې دوی په سمه لاره محکم پاتې شی-

(۱) بقره: ۱۸۶ -

په دغه مبارك آيت کښې د يته گوته نيول شوې ده چې الله تعالیٰ ته د رسيدو لپاره يوا ځنۍ واسطه په الله تعالی باندې قوی او سپې ايمان لرل دی او بيا په مشروع طريقه باندې د الله پاك عبادت کول دی۔

د عنه راز په دی مبارك آيت کښې عبادت د ايمان څخه مخکښې ذکر شوی دی، او دا پدې خاطر چې خلق د يته متوجې شی چې عمل صالح يعنی نيك عمل ډير زيات ارزښت او اهميت لري او د الله تعالیٰ د رضا حاصلولو او جنت ته د تللو لپاره يو ضروري شرط دی او الله تعالیٰ چې په قرآن کريم کښې د کومې وسيلې ذکر کړې دې د هغې څخه هُم مقصد طاعات او نيك عملونه دي، او دا هغه يوا ځنۍ واسطه ده چې تا الله پاك ته نژدې کوي، او د الله تعالیٰ د رحمت دروازې در ته پرانزي او جنت ته دي ورننباسی الله تعالیٰ فرمايلي دي:

﴿ يَآأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوْا إِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ وَجَاهِدُوْا فِيْ سَبِيْلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴾ (۱)

ترجمه: اې ايمان والاؤ! وويريږئ د الله تعالی نه او ولټوئ خاص الله تعالی ته نژدې والې په

(۱) مائده: ۳۵

طاعت سره، او جهاد وکړئ په لار د الله تعالیٰ کښې د دې لپاره چې کامیاب شئ یعنې مراد ته ورسیږئ.
الله پاک د هغه جهالو او ناخبرو خلقو د سپکاوي او سپورتیا په برخه کښې چې د الله تعالیٰ نیک بندګان یې، وسیله نیولې دي داسې فرمایلي دي:

«اُولٰٓئِكَ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ یَبْتَغُوْنَ اِلٰی رَبِّهِمُ الْوَسِیْلَةَ اَیُّهُمْ اَقْرَبُ وَیَرْجُوْنَ رَحْمَتَهٗ وَیَخَافُوْنَ عَذَابَهٗ اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوْرًا» (۱)

ترجمه: هغه کسان چې دوی یې عبادت کوي «را مدد شه ورته وایي» په خپله هغوي خپل رب ته نژدې والي لټوي چې کوم یو به له دوي نه ډیر نژدې وي (الله ته) او امید لري دوي د رحمت د هغه (الله) او ویریږي د عذاب د هغه نه یقیناً ستا رب له عذابه ویره کیدای شي.

په دغه مبارک آیت کښې دا خبره په ډاګه شوې ده چې نیک اعمال الله تعالیٰ ته د تقرب حاصلولو یواځنئ لاره ده، او د دې نه پرته بله کومه لار الله پاک ته د نژدې کیدو لپاره وجود نلري او هغه نیک بندګان چې دوي وسیله نیولي دي

---

(۱) الاسراء: ۵۷.

هغوي په خپله دخپل ځان لپاره دغې و سيلې ته احتياج او اړتيا لري .

دغه ناپوهه خلق په دې خاطرچې ستومانه نشي دد غو واسطو په ذوا تو باندې اتكا كوي او د خپلې غلطۍ او تيروتنې پروجه نه نيك اعمال ترسره كوي او نه د حرامو څخه ځانونه ساتي.

د مسلمانانو د خطا كيدو او انحراف لويه وجه داده چې د دوئ د الله تعالىٰ هغه مبارك قول چې په هغې كښې يې د آدم عليه السلام د ټول اولاد سردار جناب محمّد رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په خطاب كولو كښې فرمايلي دې :

(قُلْ لَآ أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) (۱)

هير كړي دې او يا تر بينه هير شوې دي ، ځكه په دغه آيت كښې الله پاك فرمائيي :

پيغمبره ! دوئ ته او وايه چې زه د خپل ځان لپاره نه د ګټې رسولو مالك يم او نه د ضرر د دفع كولو مالك يم .

د غه راز د رسول الله صلى الله عليه وَسَلم هغه قول چې خپلې ګرانۍ لور فاطمې رضى الله عنها ته يې پكښې فرمايلي دى : اى فاطمې ! د خپل ځان د نجات لپاره عمل

---

(۱) اعراف : ۱۸۸ -

وکړه ځکه چې زه تا د الله تعالیٰ د عذاب څخه نشم خلاص ولې. (۱)

دغه ډول د رسول الله صلی الله علیه وسلم دغه قول چې فرمایي. کله چې انسان مړشي نو دهغه عمل قطع شي مګر د درې څیزو نو ثواب ور ته رسیږي چې هغه صدقه جاریه ده، علم نافع دی او ولد صالح دی چې دعا ور ته کوي.

دغه حدیث چې معنایې ذکر شوه مسلم روایت کړی دی. په دې باره کښې د عمر رضی الله عنه له پلوه د عباس رضی الله عنه په دعا سره وسیله نیول، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک ذات وسیله نه نیول یودا سې قناعت بخش دلیل دی چې حتی که په نصوصو کښې د انبیاؤ او صالحینو په ذواتو باندې د وسیلې نیولو څخه منع هم نه وی راغلې، نو دغه طائفې درد لپاره هم دغه کافي دي.

دغه ډول د امام ابوحنیفه رحمة الله علیه یو ډیر ارزښتناک قول د رمختار او دا هم نور بعضو نورو کتابونو په دې برخه کښې داسې نقل کړی دی: «وَاکْرَهُ اَنْ يَّسْأَلَ اللهَ اِلاَّ بِاللهِ» دی وایي زه دا خبره بده ګڼم چې د الله تعالیٰ څخه پرته په

(۱) دغه حدیث چې معنائې ذکر شوه بخاری روایت کړی دی.

بلکه باندې د الله نه سوال شي۔

همدارنګه که الله پاک ته د ذکر شویو ذواتو ذوات واسطه نیول جائز وای نو ځا مخا به یې ذکر په هغو د عامو نو کښې راغلی وای چې په قرآن کریم او احادیثو کښې موجودې دي۔

هو: کله چې د یو مسلمان سره دا شوق پیدا شي چې الله پاک ته په وسطو سره ځان نژدې کړي نو کولې شي چې د الله پاک څخه د الله په ذات یا د هغو اعمالو د جملې څخه په یو عمل یا د الله تعالی د نومونو څخنې په یو نوم، او یا د ده د صفتونو څخه په یو صفت باندې سوال وکړي.

(۳) - د مسلمانانو څخه ځنې داسې کسان دي چې هغوې د الله او بندګانو ترمنځ د غه واسطه یو رسالت کښې چې بیا د غه رسالت د تبلیغ، تعلیم او تربیې څخه عبارت بولي، د غه ډول د وې د د غه رسالت اهمیت، او ورته د بشری ټولنې د ضرورت او اړتیا اندازه هم درک کړې ده، او همدا وجه ده چې دوئ په ډیرې چلتیٔ سره محمّد رسُول الله صلی الله علیه وسلم ته یعنی د رسول الله صلعم شریعت ته ور درومې ترڅو د هې په رڼا کښې د ده په دین باندې د ځان پوهه ولو په برڅه کښې دی

رسول الله صلی الله علیه وسلم) یوه ستره او سطه او عظیمه وسیله ونیسی۔ پس دوی له همدې املـه د رسول الله صلی الله علیه وسلم سیرت او سنت ته سپي لولی لکه څنګه چې قرآن کریم لولی او شعاریی په دې برخه کښی د الله پاک د غه مبارک فرمان دی :

(قَدْ جَآءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ) (۱)

ترجمه: یقیناً را غلی دی تاسو ته د الله له طرفه نور (رڼا یعنی محمد ص) او کتاب واضح بیان والا چې ښوونه او هدایت کوی په هغه هریوه له هغې سره الله تعالی هغه چا ته چې تابعداری کوی د رضا د ده په طرف د لارو د سلامتیا، او اوباسې دوی له تیارو (د کفر، شک، جهل، څخه نور (رڼا د ایمان، یقین، علم، ته په حکم خپل سره، او هدایت ښوونه، کوی دوی ته په طرف د لارې سمې صافې (د توحید)۔

د غه ډله هماغه ناجیه فرقه ده چې په وړاندې ذکر شوی، حدیث کښی ورته ګوته نیول شوې ده

---

(۱) مائدة : ۱۵ : ۱۶ -

او د جنت زیری ورته ورکړل شوې دي.

امّا متأسفانه د دغه فرقې (ډلې) لاره ډېره زیاته سخته او ازغنه، یعنې د مشکلاتو او کړاوو نوځکه ډکه لاره ده، ځکه حقیقي اسلام غریب او نا اشنا ګرځیدلی دی، او اکثره مسلمانانو ورته شاوې اړولې دي او د ځانونه یې ورته په لرې مسافه کښې نیولي دي، او د واقعي اسلام په بدل کښې یې بدعات او خرافات معمول او مروج ګرځولي دي.

د غه مصیبت او فتنه د ډیرې پخوانې زمانې څخه را په دې خوا جریان لري او مصلحینو په کښې د اصلاح لپاره په ډېر تکلیف سره خپل رول لوبولی دی. عمربن عبد العزیز رضی الله عنه د دوئ د جملې څخه په دې هکله داسې ویلي دي:

مونږ د یو داسې کار د اصلاح لپاره کار شروع کړی دی چې د الله پاک نه پرته بل څوک په دغه لاره کښې مرسته نشي کولی، دا داسې یوه لاره ده چې د سپین ږیرو او مشرانو ژوند پکښې پای ته رسیږي، او واړه او صغیر هلکان پکښې ځوانۍ ته رسیږي، دي وايي: یو اطراني او بانډه چې به، یوتا وړه او نارو ا عمل تر سره کوي او داکمان به ور باندې کوي چې دا دین دی او حال دا چې هغه به د الله (ج) په نزد

باندې دين نه دى.»

د اسلام او مسلمانانو د غه ډول حال په باره کښې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د يوحديث مفهوم داسې دى:

د اسلام منونکى لکه څرنګه چې په ابتداء کښې غرباء او کمزورى ؤ، دارنګه په آخره کښې به هم غرباؤ ته پاتې وى پس ښيګ مرغه او مبارک دى وى حال د غريبانو -

د غو غرباؤته رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپل مبارک قول کښې د جنت زيرې په دى ډول سره ورکړى دى:

«سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِیْ عَلٰی ثَلٰثٍ وَسَبْعِیْنَ فِرْقَةً اِثْنَتَانِ وَسَبْعُوْنَ فِی النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِی الْجَنَّةِ وَھِیَ: مَنْ کَانَ عَلٰی مِثْلِ مَا اَنَا عَلَیْهِ وَاَصْحَابِهٖ

دغه ناجيه فرقه « د الله پاک د عذاب څخه نجات مندونکى ده » يقيناً هغه څوک دى چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د احاديثو پيروى، الله پاک دى ورله مړى مرحوم وګرځوى او د ژوندو په ژوند کښې دى ورله برکت واچوى او د خپل قوت اوطاقت په ذريعه دى ورسره مدد او مرسته وکړى څکه همداوى دى چې د هدايت او لاس ښوونې ستورې

او مشالونه دی، اود تقوی او سمی لاری په لو ر
بلو نکی او داعیان دی، چاچې د دوئ سره دښمنی
کړې ده نوهغوی هلاک شوی دی، او چاچې د دوی
پیروی کړیښې ده نوهغوئ گمراه شوی دی، د دوی
دعوت بالکل علنی او ښکاره دی، او د حق په لاره
کښې د ملامت شوید ملامتیا څخه نه ویریږي۔
اوس نوره خبره شیخ الاسلام ابن تیمیه رح ته
پریږدو چې دغه واسطه په څپله ارزښت ناکه
رساله (الواسطة بين الحق والخلق) کښی تشریح او
روښانه کړی۔
دا رساله د دې وړ ده چې په طلاؤ یعنی په
سرو زرو سره ولیکل شی او مسلمانان یی په پوره
سوچ او فکر سره ولولی تر څو د غفلت د خوب څخه
راپید ارشی او د نصرت، قوت او سرلوړی په لوری
گامونه اوچت کاندې او د انبیاوو او نور د نیکانو
بندگانو قبرونو ته نه تیښې دل او پرې وتل، او په
عاجزئ، ذلت او سرښکنته کولو سره یی د دربارونو
د دروازو مسح کول او ښکلول پریږدی۔
وصلی الله علی سیدنا محمّد معلم الخیر، وعلی آله
وصحبه وسلم۔
محمود مهدی الاستانبولی۔

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

﴿قُلِ الۡحَمۡدُ لِلّٰهِ وَسَلٰمٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيۡنَ اصۡطَفٰى آللّٰهُ خَيۡرٌ اَمَّا يُشۡرِكُوۡنَ﴾ (۱) اَمَّا بعد:

دغه رساله د هغو د ؤو کسانو د بحث په باره کښې د پرې کړې په غرض ليکل شوې ده کوموچې يو بل سره په خپل منځ کښې مباحثه درلوده، او يو کس د دغو دوارو څخه وويل:

د الله پاک او زمونږ ترمنځ خامخا يوې واسطې ته ضرورت دی ځکه مونږ د دغه واسطې څخه پرته الله پاک ته د تقرب او رسيدو توان او وس نه لرو.

د الله (ج) او بندګانو ترمنځ د واسطې معنی

الحمد لله رب العلمين. ثنا او ستاينه يوازې الله لره ده چې رب د مخلوقاتو دی. که د دې خبرې مقصد دا وي چې مونږ ته د الله تعالی د حکم په رارسولو کښې حتما يوې واسطې ته ضرورت دی؟

(۱) سورة نمل (۵۹) ترجمه: ووايه ای محمده! چې ټولې ثناګانې او ستاينې خاص الله لره دي او سلام دی په هغه بندګانو د ده چې غوره کړې دی الله آيا الله غوره دی يا هغه څه چې شريکوي يې دوی د الله سره.

نو دا يوه پرځای او حقه خبره ده، ځکه مخلوق په دې نه پوهيږی چې الله پاك دکوم شی سره مينه لري، په کوم باندې خوښيږی، دکوم عمل په تر سره کولو باندې يې امر کړی دی، او دکوم شی دکولو څخه يې منع کړی ده، او دغه راز دخپلو دوستانو لپاره يې څه ډول درجې او نعمتونه تيار کړی دی، او دخپلو دښمنانو لپاره يې دکوم کارونو په کولو سره د عذاب ورکولو وعده کړی ده، او دا رنګه هغه عذابونه په څه ډول او څنګه دی -

دغه ډول مخلوق ته د الله تعالیٰ د اسماؤحسنیٰ (ښکلو نومونو) او عاليه صفاتو د پيژندلو په برخه کښې چې عقل د هغو د معرفت څخه عاجز دی، معلومات نه ؤ، دغه راز دد ې نور امثال دي چې اګاهی حاصلول ور باندې د انبياؤ عليهم السلام پودې کوم چې الله جل جلاله خپلو بندګانو ته رالیږلی دی او رتباط او اړه تيا لری -

پس هغه کسان چې د پيغمبرانو پيرو او ور باندې ايمان لرونکی دی هم دوی هدايت مندونکی او هغه کسان دی چې د الله پاك پرنز د باندی د درنښت او قرب مقام لري او په دنيا او اخرة کښی دا و چتو درجو او عزت خاوندان دی -

اَمّا هغه څوک چې د انبیاؤ مخالفین دي هغوي په یقیني توګه لعنتیان دي او په دنیا او آخرت کښې د خپل پروردګار د هدایت څخه محروم او بې برخې دي

چاچې قرآن او سنت ته لوسنلوا و عمل یې ورباندې وکړ نه به ګمراه شي او نه به بدبخت شي

په دې برخه کښې رب العزت داسې فرمایلي دي:

(یٰبَنِیۡۤ اٰدَمَ اِمَّا یَاۡتِیَنَّکُمۡ رُسُلٌ مِّنۡکُمۡ یَقُصُّوۡنَ عَلَیۡکُمۡ اٰیٰتِیۡ ۙ فَمَنِ اتَّقٰی وَاَصۡلَحَ فَلَا خَوۡفٌ عَلَیۡهِمۡ وَلَا هُمۡ یَحۡزَنُوۡنَ ۔ وَالَّذِیۡنَ کَذَّبُوۡا بِاٰیٰتِنَا وَاسۡتَکۡبَرُوۡا عَنۡهَاۤ اُولٰٓئِکَ اَصۡحٰبُ النَّارِ ۚ هُمۡ فِیۡهَا خٰلِدُوۡنَ ۔) (۱)

ترجمه: اې اولاد د آدم علیه السلام که را غلو تاسو ته پیغمبران ستاسې له جنس نه چې بیانوي په تاسو باندې آیتونه زمونږ نو هر هغه کس چې ځان یې وساتلو د بدو کارونو نه او خپل عمل یې اصلاح کړو نو نه به وي هیڅ ویره په دوی او نه به دوی غمرژن کیږي.

او هغه کسان چې زمونږ آیتونو ته یې نسبت د دروغو

---

(۱) اعراف: ۳۵، ۳۶

وکړو او سرکشي یې وکړه د قیلولو د هغې نه هم دغه کسانا او سیدو نکی دا اور (یعنی دوزخ) دی، دوئ په دغه اور کښې همیشه وی ۔

همدغه ډول الله تعالیٰ فرمایي:

(فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ، وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا، قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنسَىٰ)(۱)

ترجمه: پس که راغې ز ما له طرفه تاسو ته هدایت نو هر چاچې متابعت وکړو د هدایت زما پس نه به دی گمراه کیږی (په دنیاکې) او نه به بد بخت شی (په آخرت کښې) او هر چاچې زما له یاده مخ وگرځاوه، پس بیشکه ده ته دی گزران (ژوندون) تنګ او پورته به کړو مونږ دلره په ورځ د قیامت کښې ړوند، و به وایې (دغه ړوندکافر) ای ربه ځما ولې دې پاڅول زه ړوند حال داچې زه بینا وم (په دنیاکښې) و به وایی دغه شان راغلې وُ تاته آیا تو نه ځمونږ پس هیر کړې وُ تا هغه، او هم دغه شان به نن ورځې ته هم هیر کړې شې

---

(۱) طه: ۱۲۳-۱۲۶ -

دغه پورته د دوزخیانو د حال بیانولو

په لړکښې الله تعالیٰ داسې فرمایلي دي:

(كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ، قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ) (۱)

ترجمه: هر کله چې وغورځولی شي د دوزخ ته یوه ډله (د منکرانو) نو پوښتنه به وکړي له هغوی نه څوکیداران (پیره داران) د دوزخ، آیا نه وو راغلی تاسو ته (ای منکرانو) ویروونکی (پیغمبر په دنیا کښې) نو وبه وایي (منکران) هو په تحقیق راغلی وو مونږ ته ویروونکی خو دروغژن وباله مونږ دی او وویل مونږ (هغوی ته چې) نه دی را لیږلی الله هیڅ شی نه یئ تاسې مګر په ګمراهۍ لویه کښې.

دغه پورته الله تعالیٰ فرمایلي دي:

(وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ

(۱) سورة ملك: ۸، ۹ -

خَزَنَتُهَا اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَتْلُوْنَ
عَلَيْكُمْ اٰيٰتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُوْنَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هٰذَا ط قَالُوْا بَلٰى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ
عَلَى الْكٰفِرِيْنَ. (۱)

ترجمه: روان به کړی شي کافران په ټپل وهلو سره جهنم ته ډلې ډلې تر هغه وخته پورې چې راشي دوی دوزخ ته، نو پرا به نستی شي دروازې دهغې او به وایی دوی ته محافظان (څوکیداران) ددغه دوزخ آیا نه وُ راغلی تاسی ته رسولان ستاسی دجنس نه چې لوستل به دغه رسولانو پر تاسی آیتونه د قرآن د رب ستاسی، او ویره ول به دوی تاسی لره له ملاقات ددغه ورځې ستاسی نه، وُ به وایی دوی (کفار) ولې نه راغلي وُ مونږ ته او لوستلي یې وُ مونږ ته، لیکن ثابت شو حکم دعذاب پر کافرانو.

ابن عباس رضی الله عنهما د قرآن کریم د معمول کرځولو په برخه کښې داسی ویلي دی:

چاچې قرآن ولوستلو او هغه څه چې په قرآن کریم کښې دی په هغې یې عمل وکړ نو الله پاک یې متکفل دی نه به په دنیا کښې
گمراه او بې لاری شي او نه به په آخرت کښې بد بخت بد مرغه شي

(۱) سورة الزمر: ۷۱ -

رسولان د الله او بندګانو ترمنځ د احکامو رسولو په برخه کښې واسطې دي ۔

الله جلّ جلاله په خپل مبارک کتاب قرآن کریم کښې فرمایلي دي:

(وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۔ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۔ (۱)

ترجمه: او نه لیږو مونږ رسولان مګر زیری کونکی (مؤمنانوته په نعیم سره)، او ویره وونکی (کفاروته له جحیم څخه)، پس هر چا چې ایمان راوړ او اصلاح یې کړه (عمل یې په طاعت سره)، نو نه به وي هیڅ قسم ویره پر دوی باندې او نه به دوی خفه کیږي، او هغه کسان چې د دوی نسبت د دروغو کوي آیتونو زمونږ ته وبه رسیږي دوی ته عذاب په سبب د هغې چې دوی فاسقان وو ۔

هم دغه ډول الله تعالیٰ د قرآن کریم په بل ځای کښې فرمایلي دي:

(إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

(۱) د انعام سورة: ۴۸ او ۴۹ نمبر آیتونه ۔

وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَعِيْسٰى وَ
اَيُّوْبَ وَيُوْنُسَ وَهٰرُوْنَ وَسُلَيْمٰنَ وَاٰتَيْنَا
دَاوٗدَ زَبُوْرًا ۝ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَيْكَ
مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ
وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا ۝ رُسُلًا مُّبَشِّرِيْنَ
وَمُنْذِرِيْنَ لِئَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ
حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ﴾ (۱)

ترجمه: بیشکه چې مونږ وحې کړې ده تا ته لکه څنګه چې وحې کړې وه مونږ نوح علیه السلام ته او نورو انبیاؤ ته پس له هغه نه، او وحې کړې وه، مونږ ابراهیم ته او اسمٰعیل ته او اسحٰق ته او یعقوب ته، او اولاد هغوی او عیسیٰ ته او ایوب ته او یونس ته او هارون او سلیمان ته، او ورکړې وو مونږ داود ته زبور، او وحې کړې وه مونږ ډیرو رسولانو ته چې بیان کړي دي مونږ د هغوی تا ته مخکښې له دینه او نورو ډیرو رسولانو ته چې هغوی مونږ نه دي بیان کړي تا ته او خبرې کړې دي الله تعالیٰ موسیٰ سره خبرې کول او لیږلي مودي رسولان زیری ورکونکي او ویره ورکونکي د دې لپاره چې نه وي خلکو لره په الله باندې دلیل او بهانه پس د لیږلو د رسولانو نه.

(۱) سورة النساء: ۱۶۳ - ۱۶۵ -

همو دا رنګه الله تعالیٰ فرمايي:

«اَللّٰهُ يَصْطَفِيْ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلاً وَّمِنَ النَّاسِ» (۱)

ترجمه: الله غوره کوی رالیږلی شوي له فرښتو او له خلکو نه.

او دا دغه ټولو ملتونو د پیروانو لخوا مسلمانان، یهودیان او نصرانیان شول، په اتفاقی توګه یو منلی شوی حقیقت دی، ځکه د وی کرد د الله او بندګانو ترمنځ د الله له طرفه د حکم او خبر رسولو په برخه کښی د واسطو په ثبوت باندی چی هغه واسطی د انبیاؤ علیهم السلام څخه عبارت دی قائل دي.

پس د دغه واسطو څخه چی څوک منکرشی هغه د دغه ټولو ملتونو او دیانو د پیروانو په نزد په اتفاق سره کافر دی.

هغه سورتونه چی الله پاک په مکه مکرمه کښی نازل کړی دی، لکه سورة انعام، اعراف، او د (الر) او (حم) او (طس)، والا سورتونه، او دی په شان نور سورتونو شو، په دغو کښی د هغه مضامینو بیان دی کوم چی د دین اصول او بنسټونه دی لکه

---

(۱) سورة حج: ۷۵ -

په الله او رسول ئې نو د الله او په ورځ د آخرت باندې ایمان لرل شو -

الله تعالىٰ د خپلو پیغمبرانو سره د نصرت او کومک کولو ژمنه او د غه راز يې د کافرانو د هلاکت د څرنګوالي قیصې چې پیغمبرانو يې د روغ ژوند کېنلي وو بیان کړې دې او فرمايلي دي:

(وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ. إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ـ وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ) (۱)

ترجمه: او بیشکه مخکښې صادره شوې ده وعده زمونږ د پاره د دالیږ لیو شویو بندګا نو ځمونږ، چې بیشکه پیغمبران هم دوئ ته به مدد ورکولی شي، او بیشکه لښکرې زمونږ خامخا هم دوی غالبه ربریالي، دي (پکافرانو)

هم دغه ډول الله تعالىٰ فرمایلي دي:

(إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ) (۲)

ترجمه: بیشکه چې مونږ خامخا مدد کوو له خپلو رسولانو سره او ر مدد کوله، هغو کسانو سره چې ایمان يې راوړی دی په ژوند د دنیا کښې او په هغه ورځ چې قائم به شي، و به دریږي، شاهدان (له ملائکو، انبیاؤ، او مؤمنانو

---

(۱) سورة صفت: ۱۷۱-۱۷۳ - (۲) سورة مؤمن ۵۱ -

پر منکرانو باندی۔

او پیغمبران هغه ډول واسطی دی چې د دوی اطاعت، پیروی او تابعداری حتمی او ضروری ده لکه چې الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِ)(۱)

ترجمه: او مونږ نه دی لیږلی هیڅ رسول مګر ددی موږ دی، د دې لپاره چې د ده حکم دې او منلی شی د الله په حکم سره۔

او همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ) (۲)

ترجمه: ووایه ای محمده! دوی ته، که چیرې یئ تاسی چې محبت کوئ له الله سره نو پس زما تابعداری وکړئ، نو محبت به وکړی الله پاک له تاسو سره۔

همدغه ډول الله تعالیٰ فرمایلې دی:

(فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِهٖ وَعَزَّرُوْهُ وَنَصَرُوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّوْرَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ مَعَهٗٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ـ) (۳)

---

(۱) نساء: ۶۴- (۲) آل عمران: ۳۱ - (۳) اعراف: ۱۵۷

ترجمه: پس هغه کسان چې ایمان یې راوړ په ده (محمد)، او تعظیم یې وکړ دده او مدد یې وکړه دده او پیروي یې وکړه د هغه نور (رڼا) چې نازل کړی شوی ده دده سره، دغه ستایلي شوي کسان هم دوی خلاصي موندونکي دي -

او د قران کریم په بل آیت کښې الله تعالیٰ فرمایلي دي

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَ الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَ ذَكَرَ اللّٰهَ كَثِيْرًا) (۱)

ترجمه: بیشکه ده تاسو لره په (کارد) رسول الله کښې پیروي نیکه د هغه چا له پاره چې امید لري د ثواب الله او امید لري (د ثواب او نعمتونو د) روستنۍ ورځې (قیامت) او یاد وي الله لره ډیر -

غَیر مَشرُوع وَاسطه

که د واسطې څخه یې مقصد داوي چې د بنده له پاره حتما داسې واسطې ته ضرورت دی چې ورله په جلب منافع کښې او دفع د اضرارو کښې واسطه او مرستندوی وکړي او بنده دغه واسطې ته د مثال په توګه د روزۍ نصرت

(۱) سورة احزاب: ۲۱ -

او هدایت غوښتلو په برخه کښې رجوع کوئکی او وسی او د حاجت سرکولو په امید ترینه د خپلو حاجتو نو د پوره کولو سوال وکړی، نو دا هغه عظیم او خطرناك قسم شرك دی چې الله پاك د هم د غه شرك په اساس مشرکان کافران بللی دی څکه چې دوی او الله تعالیٰ نه په غیر بل څوك متصرفین او سفارشیان نیولی وُ او هغوی یې د نفع او نقصان، مالکان ګڼل، او حال دا چې سفارش د الله تعالیٰ د اذن او اجازی پوری اړه لری، الله پاك په دی باره کښې داسې فرمایلی دی:

(اَللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا فِیْ سِتَّةِ اَیَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰی عَلَی الْعَرْشِ مَا لَکُمْ مِّنْ دُوْنِهٖ مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا شَفِیْعٍ اَفَلَا تَتَذَکَّرُوْنَ) (۱)

ترجمه: الله هغه ذات دی چې پیدا یې کړل اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې په منځ د دی دواړو کښې دی په شپږ ورځو کښې بیا استویٰ وکړه ده په عرش باندې نشته دی تاسو لره بې له ده نه بل څوك دوست او سفارش کوئکی، ایا پند نه قبلوئ تاسو؟.

دا رنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

---

(۱) سورة السجدة: ۴.

﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ (۱)

ترجمه: او ویره وه په دې قرآن سره هغو کسانو لره چې ویریږي له دې نه چې جمع به کړی شي دوی خپل پروردګار ته، نه به وي دوی لره سوا د الله نه دوست، یځ کونکی او نه سفارشي (شفاعت کونکی) دوی له پاره چې دوی پرهیزګاري وکړي».

فرښتو او انبیاؤ سره د تکلیف لرې کولو واک نشته.

په دې هکله الله تعالیٰ فرمایي:

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ (۲)

ترجمه: ووایه (ای محمده!) دوی ته) چې را وبلئ تاسو هغه کسان چې تاسو ور باندې سوا د الله نه د مدد ګارانو ګمان کوئ پس هغوی اختیار نه لري د تکلیف لرې

---

(۱) انعام: ۵۱ - (۲) الاسراء: ۵۶، ۵۷ -

کولو تا سونه، او نه داسانه ولو او بدله ولو اختیار لری. هغه کسان چې د دوی یې عبادت کوي (رامه د شــه ورنه وایی) په خپله هغوی خپل رب ته نزدې والی لټوي چې کوم یو به له دوی نه ډیر نژدې وي (الله ته)، او امید لری د دوی د رحمت د هغه (الله)، او ویریږي د عذاب د هغه نه یقینا ستا د رب له عذابه ویره کیدای شي.

هم دغه راز الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ، وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ) الآیه - (۱)

ترجمه: و وایه (دوی ته ای محمد ﷺ!) و بولئ تاســو هغه معبودان چې گمان به کاوه تاسو په دوی باندې د آلهه وُ، په غیر د الله نه چې د دوی اختیار نه لری د یوې ذرې په اندازه، نه په اسمانونو کښې او نه په ځمکه کښې او نشته دی هیڅ حصه او شراکت د دوی د غو معبودانو لره په آسمان او ځمکه کښې (پورته او ښکته)، او نشته دی د غه الله لره د دوی نه هیڅوک

(۱) سورة سبا : ۲۲ ، ۲۳ -

مددګار، او ګټه نه رسوی شفاعت او سفارښت په نزد د الله، مګر شفاعت د هغه چا چې اجازه ورکړي الله هغه ته، یا د هغه چا لپاره چې د هغه په حق کښې د شفاعت کولو اجازت وشی .

د سلفو یوې ډلې ویلی دی : ځنې قومونه وو چې هغوئ به د هغوی حاجتونو د سرکولو له پاره عیسی علیه السلام او عزیر علیه السلام او د فرښتې بللې، نو الله پاك دو یته د دې حقیقت ښکاره کړ او نه وکړه چې فرښتې او انبیاء نه د دوی نه د تکلیف لرې کولو واك لري، او نه د دوی نه د تکلیف د بدله ولو اختیار لري، بلکښې هغوی په خپله الله پاك ته د نژدې کیدو او تقرب هڅه کوی او د الله تعالیٰ د رحمت حاصله ولو په امید دی، او د هغه د عذاب نه په ویره کښې دی .

په الوهیت سره د فرښتو او انبیاؤ نیول کفر دی، الله تعالیٰ فرمایلی دی :

(مَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّؤْتِيَهُ اللهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُوْلَ لِلنَّاسِ كُوْنُوْا عِبَادًا لِّيْ مِنْ دُوْنِ اللهِ وَلٰكِنْ كُوْنُوْا رَبّٰنِيّٖنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُوْنَ الْكِتٰبَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُوْنَ، وَلَا يَاْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًا

اَیَاْمُرُکُمْ بِالْکُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ (۱)

ترجمه: مناسب نه دی هیڅ بشر لره چې و د کړی الله پاک هغه ته کتاب او پوهه په دین او د پیغمبری او بیا و دا یې خلقو ته چې تاسی زما بندګان (عبادت کونکی) شئ بې له الله څخه، لیکن (داسی کس وایی) شئ تاسو الله والا خلق (عالمان عاملان) په سبب د دی چې ښودنه کوئ د الله د کتاب، او په سبب د دې چې تاسو زده کوئ کتاب، او امر نه کوی تاسو ته (پیغمبر) چې و نیسئ تاسو پرښتی او پیغمبران حقدار د بندګی، آیا حکم به کوی تاسو ته په کفر سره پس له هغې چې تاسی مسلمانان شوی یئ.

الله پاک په دی مبارکو آیتو نو کښی دا خبره روښانه کړه ملائکی او انبیاء د بندګی او عبادت حقدار نه دی پس څوک چې پرښتی او پیغمبران په داسی توګه واسطې نیسي چې د مصیبتونو د لری کولو په وخت کښی ورته د رامد د شه آوازونه کوی، په دوی باندې کوی (مافوق الاسباب تربینه) د ګټو د لاسته راوړلو او ضرر دفع کولو غوښتنه کوی، له دوی نه د ګناه د مغفرت، د زړه له پاره د هدایت، او د غه راز د مشکلاتو د حل او د روزی د پراخ والي په برخه کښی

(۱) سُورة آل عمران: ۷۹، ۸۰

سوال کوي نو د غه شخص د ټولو مسلمانانو په اتفاق سره کافر ګڼل کیږي. (۱)

علماء د رسول الله صلی الله علیه وسلم او امت ترمنځ یي یواځې د اسلام د تبلیغ په ساحه کښې واسطې دي.

لکه څنګه چې د انبیاؤ نه رو ستـه دیني عالمان د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم او د ده د امت ترمنځ په دې شان د واسطو په توګه قبلوي چې عالمان د و بیته دین رسوي، په دین یې پوهه وي، ادب ور ته ور ښاي

(۱) کله چې پرښتو او انبیاؤ په حق کښې دا عقیده سا تل چې د وي د عبادت حقدار دي کفر بلل کیږي، نو بیا د صفو کسانو د کفر په برخه کښې څه سوال پیدا کیږي چې هغوي د دې نه په غیر په مخلوق کښې نور کسان او کاڼي بوټي او داسې نور شیان د الله تعالی سره د الله په صفاتو کښې شریک او د عبادت مستحق بولي - او چې کله پیغمبران دا سې بوُ نه پرته او ملائکې د الله د حکم او د ر کړې شوې صلاحیت څخه سوا د خیر او شر رسولو په برخه کښې د ځان او بل له پاره اختیار نه لري او د الله په حضور کښې ځیلي بې وسې څرګند و نه کوي او د عبادت نه یې سر غړونه د ځان لپاره جرم ګڼي نو بل به څوک وي چې هغه به د الله پاک په صفاتو کښې د الله سره برخه وال وي او یا به د اختیار خاوند وي. په قرآن کریم په دې اړه زښته زیات آیتونه وجود لري - (ژباړن)

او مقتدی یې په صفت د هغوی د خبرو پیروی کیږی، نورا خبره یې درسته او پرځای د ده ځکه دغه کسان د دینی علوم پوهان چې کله په یوه مسئله باندی را جمع شی او اتفاق وکړی، نو اجماع یې په قطعی او یقینی توګه حجت دی ځکه چې دوی ټول په اجتماعی ډول سره په ضلالت باندې نه غونډیږی.

او که چرته د دوئ ترمنځ په کوم شی کښې اختلاف ولیدل شی نو حکم یې د الله تعالی په کتاب (قرآن مجید) کښې او د رسول الله صلی الله علیه وَسَلم په احادیثو کښې لټول پکار دی چې هغې ته یې را جع کړی ځکه چې یو یې په یوا ځې ځان په مطلق ډول سره معصوم نه دی بلکښی د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه پرته نور په ټولو خلقو کښې د هر کس د کلام یعنی خبرو یوه برخه یې د منلو وړ یې، منل کیږی او یوه برخه یې د منلو وړ نه وی، پریښو دل کیږی.

د علماؤ د مقام په هکله رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

«العلماء ورثة الانبیاء، فان الانبیاء لم یورثوا دینارا ولا درهما وانما ورثوا العلم فمن اخذه فقد اخذ بحظ وافر» جزء من حدیث رواه ابوداؤد والترمذی بسند صحیح.

ترجمه: علماء د پیغمبرانو وارثان دی او شك نشته چې
پیغمبرانو د ځانه ړ دسته دینار او درهم په میراث
سره نه دی پرېښودی بلکښې هغوئ په یقیني ډول
سره پرېښې دی نو چاچې د غه علم واخست او ونده
یې نسې نو ده پوره برخه تر لاسه کړه - دا د هغه حدیث
جز دی چې ابوداود او ترمذی په صحیح سند سره
روایت کړی دی.

او څوك چې د مجازی پاچا د وزیرانو او مرستیالانو
په شان چې پاچا او رعیت په منځ کښې د وساطت د نده
لری، د الله او مخلوق ترمنځ هم د غه ډول واسطې په
دی شان سره ثابته وی چې د غه واسطې الله تعالی
ته د مخلوق اړتیا وی وړاندی کوی او الله د دغو
واسطو په وساطت او سفارش سره بنده ګانو ته لار
ښوونه کوی او روزی ورکوی، پس په دی اساس
مخلوق خپلې غوښتنې هغوی ته (واسطوته) وړاندې
کوی، او هغوی په دې باره کښې بیا د الله تعالی څخه
سوال کوی او مثال یې داسې دی لکه څنګه چې د
پاچایانو په وړاندی واسطې قرار لری چې د غه واسطې
په دی خاطر چې له نورو خلقو په نسبت د پاچایانو
په نزد دَ اعتبار له پلوه ځانګړې مرتبې لری. نو
د دی دَ اولس یعنې رعیت اړتیا وې هم پاچایانو ته په

ګوته کوی او هم یی د پوره کولو مطالبه او غوښتنه کوی، او عام خلق یعنی اولس خپلی مطالبی د غو واسطو (وزیرانو او مرستیالانو) ته وړاندی کوی، او دا له دی امله چی د پاچا نه مستقیماً نیغ په نیغه، سوال کول ورته یا بې ادبی معلومیږی، او یا داچی په مستقیمه توګه ﴿د حاجت منولجنوا د پاچا نه په غوښتنه کښی ور ته واسطوته په مراجعه کولو کښې یا ته فائده دی ځکه دغه واسطی (مشیران، وزیران او مرستیالان) دحاجت منو په پرتله سره د پاچا په نزد خاص او نژدی مقام لری.

پس هغه څوک چی په دغه ترتیب سره د واسطو په ثبوت باندی عقیده لری، نو هغه کافران مشرک دی، او واجب دی چی د توبې د ویستلو غوښتنه تر بینه وشی که توبه یی و ویستله ښه ده، او که توبه یی نه و ویستله نو قتل یعنی و دی وژلی شی.

او دا هغه کسان دی چی خالق یی د مخلوق سره تشبیه کړی دی او الله (ج) سره یی شریکان پیدا کړی دی؟ او په قرآن کریم کښی په دغو کسانو باندي رد کول په دومره زیاته اندازه سره لیدل کیږی چی په دغه فتوی کښی ځای کیدلی نه شی.

دخلکواو پاچایانو ترمنځ واسطې دری ډوله دی.

د پاچایانو او خلکو ترمنځ چې کومې واسطې قرار لري د هغې درې وجې دی:

لومړۍ وجه دا ده چې دغه واسطې پاچا ته د خلکو د حال احوال څخه کوم چې پاچا ته په هغې باندې علم نه وی خبر ورکوی، نو که څوک وایي چې الله (ج) د بندګانو په احوال باندې نه خبریږی مګر هله خبر شی چې ځینی ملائکې او انبیاء او یا نور څوک ورته د بندګانو د حال څخه اطلاع ورکړی، نو دا سړی کافر دی. ځکه چې الله پاک په پټو یعنی په ورو او ډیر پټو خبرو باندې پوهیږی، او هغه څه چې په ځمکه او آسمان کښې پټ دی د الله پاک د علم څخه خارج نه دی (وَهُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ) دا الله ښه آوریدونکی او ښه لیدونکی دی (الله) په مختلفو ژبو سره د بیلا بیلو حاجتونو د غوښتلو په برخه کښې ناری او فریاد و نه آوری، او د یو آواز اوریدل، دی د بل آواز د اوریدلو څخه نه منع کوی، دغه راز دی په کثرت د سوالونو سره غلطیږی نه، او د غوښتونکو په غوښتنه سره خفه کیږی نه.

دویمه وجه دا ده چې پاچا د معاونینو (مرستیالانو) د مرستې نه پرته، نه د ملت د چارو ته بیرکولی شی او نه د د ښمنانو په مقابل کښې د فاع کولی شی نو هغما

ورته د معاونينو او مرستيالانو د نيولو ضرورت وي
ځکه چې دی بې وسی او کمزوری دی او الله جل جلاله د دغه
ناقصو صفتونو څخه پاک دی د چاکومک او مرستې احتياج
نه لري؛ الله تعالیٰ فرمايلي دي،

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ﴾ (۱) ترجمه يوځل ګکيني شوی
ده و دی کتل شي.

د غه ډول الله تعالیٰ فرمايلي دي:

﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا﴾ (۲)

ترجمه: ووايه ټوله ستاينه الله تعالیٰ لره ده هغه ذات
لره ده چې نه يې ولد نيولی دی او نه ورسره څوک په
بادشاهۍ کښې شريک شته دی، او نه ورلره څوک
مددګار شته د بې وسۍ له وجې نه لکه چې (کتاب بيان
وايي، او په لويۍ سره يا د کړه الله لره (هر وخت)
په لويۍ کامله سره.

---

(۱) سبا: ۲۲ - (۲) سورة بني اسرائيل: ۱۱۱ -

رشاه صاحب په موضح القرآن کښې لیکي: په الله
باندې بې وسې یعنې چرته راځۍ نه چې مددګار
ته یې ضرور پیښ شي، ژبارن
د اسبابو په عالم کښې چې څه موجودات دی الله (ج)
د هغو ټولو خالق، پالونکی او مالك دی او هیڅ چاته احتیاج
نه لري غني او بې پروا دی، او د الله تعالی نه ماسوا چې
هر څوك دی هغوی ټول الله پاك ته محتاج دی.
اماکوم چې پاچایان دی هغوی د خپلو مرستیالا نو
معاونت ته احتیاج او اړتیا لري بلکښې حقیقت دا دی
چې د دې په بادشاهۍ کښې د هغوی سره برخه وال کړي
(والله (ج) یودی ده سره هیڅوك په سلطنت (واکمنۍ)
کښې شریك نشته لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ
لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ۔
دریمه وجه دا ده چې پاچا تر هغه وخت پورې چې د بل
چا له پلوه تشویق نه شي ده سره د ملت په حق کښې
د فائدې، احسان او شفقت کولو قصد نه پیدا کیږي نو
کله چې پاچا پسې دې ارتباط یا دخپلو ناصحینو (مشاورینو)
له خوا چې د پاچا د محبوبیت خیال ورسره وي مخاطب شي
او باور نه یه دې مورد کښې په داسې توګه د یوچا
له خوا مشوره ورکړل شي چې د پاچا سره هم امید پیدا
شي، او هم ور سره خوف (ویره) پیدا شي، نو بیا دغه وخت

د پاچا په عزم او ارادہ کښې د ملت دارتیاؤ د رفع کولو
په باب څومره والی رامنځ ته شي، او دا یا له دې امله چې
د ناصح او مشیر سپارښت د ده په زړه باندې اثر (اغیزه)
کړې وي، او یا داچې د مشورہ ورکوونکې د وینا تر تاثیر
لاندې کومې چې تشویق او تخویف د دارہ اقا دہ کولای غلی
وي.

اما الله تعالیٰ د کرد واشیاؤ رب او مالك دی، او موږ
چې څومره په خپل اولاد باندې ترحم لرو، الله پاك د دې
هم زیات په خپلو بندہ گانو باندې مهربان دی! .

دغه ډول د ټولو اشیاؤ خلقت د الله پاك د ارادې پورې
اړه لري که الله پاك د کوم شي د پیدا کیدو اراده کړې وي
نو هغه په وجود کښې راځي او که الله تعالیٰ یې اراده نه
وي کړې نو د هغه وجود بیا امکان نه لري.

او د ه ((الله)) چې کله د خپلو بندہ گانو له پارہ د کټو ترتیب
د خپلو نورو کسانو پورې مربوط گرځولي وي نو بیا دغه کسان
د هغوی سره مرسته پیل کړي، د عاکول ورته شروع کړي
او په دې برخه کښې ور له په سفارش بنا وکړي او دغسې
د دې نور امثال هم واخله، پس دا الله تعالیٰ هغه ذات دی
چې د دغه ټولو شیانو خالق دی، او دا هغه ذات دی
چې د احسان کوونکي د عاگوی او سفارش والا په زړه کښې
یې د دعا، سفارش او نیکي کولو اراده پیدا کړې ده.

او د دې امکان هم نشته چې داسې څوك دې موجود وسي چې هغه دې الله (ج) لره د هغې اراده پرخلاف باندې مجبور کړي او یا دې هغه الله پاك ته په هغه څه باندې خبر ورکړي چې الله پاك په هغې باندې (العياذ بالله) علم نه درلود ه، او دا سې څوك هم نشته چې هغه الله پاك لره د اُميد او ویرې ورکولو سبب وګرځي او همدغه وجه ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

لا يقولن احدكم اللهم اغفر لي ان شئت... الحديث

ستا سو څخه یو کس دې داسې نه وايي چې: اې الله! که ستا خوښه وي نو بخښنه راته وکړه، اې الله! که ستا خوښه وي را باندې ورحیږه. بلکښې په یقین سره دې سوال کوي ځکه چې الله پاك مختار دی څوك یې مجبوره ولې نشي.

شفاعت د الله پاك د اذن پورې اړه لري

سفارشیان به د الله تعالی په حضور کښې د هغه د اجازې نه پرته لکه چې الله (ج) فرمايي سفارش نه شي کولی (مَنْ ذَا الَّذِىْ يَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ) (۱) څوك دي هغه کس چې سفارش به وکړي په نزد د ده مګر په اجازت د ده. او الله پاك فرمایلي دي:

---

(۱) سورة بقره: ۲۵۵

(قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ .... الاية (۱)

همدارنگه الله تعالیٰ فرمایلی دی: (وَلَا يَشْفَعُوْنَ اِلَّا لِمَنِ ارْتَضٰى) (۲) شفاعت به نه کوی مګر د هغه چا له پاره چې الله پری راضی شوی وی. پس دا خبره یې په ډاګه کړه چې هرهغه څوک چې په غیر دالله (ج) څخه بللی شی، هغه نه واکمن دی او نه ورلره دالله په واکمنۍ کښې برخه شته او نه دی دالله لپاره معاون دی او شته نشته چې سفارش یې دالله دا ذن پرته کټه نه شی رسولی.

اما پاچایان داسې نه دی، ځکه د پاچایانو په حضور کښې سفارش کونکی کله د قدرت خاوندان وی، کله دیپاچا سره په سلطنت یعنې واکمنۍ کښې شریکان وی او کله د پاچایانو سره په دولتی چارو کښې مرستیالان او کومکیان وی. نو د غه کسان او د دوی نه علاوه نور کسان پرته له دی چې د پاچا څخه اجازه واخلی د پاچا په وړاندې سفارش کوی او د پاچا له خوا یې سفارش منل کیږی او دا کله له دی امله چې پاچا ورته احتیاج لری، او کله له دی وجې نه چې پاچا ترسینه ویره حس کوی، او کله یې ورله د هغه احسان او انعام په مقابل کښې د بدلی او مکافات په توګه قبول چې د دوی د پاچا سره کړی وی

---

(۱) سورة سبا: ۲۲-۲۳ (۲) سورة انبیاء: ۲۸.

بناءً دی د خپلی بنځی او ځوئ سفارش له دی وجې نه قبلوی چې دی خپل بنځی او ځوئ ته احتیاج لری ځکه د ځوی او بنځی مخالفت یی ارو مرو په ضرر تما میږی، د غه راز دی د خپل نوکر سفارش هم نه ردکوی، ځکه که ردکوی یی نو د کاسه داویره پیدا کیږی چې یا به یی د امر څخه سرغړونه وکړی، او یا به ده ته په زیان رسولو کښی کوښښ وکړی

د بندګا نو ټول خپل منځی سفارشات په همدی ترتیب سره صورت مومی، پس هیڅ یو کس د بل څا سفارش نه قبلوی مګر له دی امله یی قبلوی چې بایی ترینه تمه کیږی او یایی ترینه ویره کیږی. او الله تعالی هیڅ چا ته تمه نه لری، د هیڅ چا نه د یریږی نه، او هیڅ چا ته احتیاج نه لری، بلکښی هغه غنی ذات دی، او فرمایلی یی دی:

(اَلَاۤ اِنَّ لِلّٰهِ مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِی الْاَرْضِ وَمَا یَتَّبِعُ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُرَکَآءَ اِنْ یَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَخْرُصُوْنَ ـ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ هُوَ الْغَنِیُّ لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ (۱)

ترجمه: خبردار یقینا د الله تعالی په اختیار کښی دی هغه څوک چې په اسمانونو کښی دی، او هغه څوک چې په ځمکه کښی دی. او تابعداری نه کوی هغه کسان چې په غیر

---

(۱) سورة یونس: ۶۶ - ۶۸

د الله نه شریکانولرۀ بولې، او تابعداری نه کوی دوی مګر د ګمان، او نه دی دوی مګر د روغژن، ا ټکل کاروونه کوی ... وایی دوی نیولی دی الله تعالیٰ ولد (نازولی) پاك دی الله تعالیٰ، دی بې نیازه دی، خاص ده لره دی هغه څه چې په آسمانونو کښې دی او هغه څه چې په ځمکه کښې دی.

او د مشرکانو چې کوم سفارشیان نیولی دی دوی د هم دغو مشرکانو له خوا سفارشیان کېدل کیږی، الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰٓؤُلَآءِ شُفَعَآؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحٰنَهُ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ - (۱)

ترجمه: او بندګی کوی داخلق په غیر د الله نه د هغه چا چې نه ضرر رسولی شی دوی ته او نه نفع رسولی شی دوی ته، او وایي دوی چې داکسان سفارشیان زمونږ دی د الله تعالیٰ په دربار کښې، دوایه ته آیا تاسو خبروکوئ الله تعالیٰ ته د هغه څه چې نه دی پوهه په هغې باندی په آسمانونو کښې او نه په ځمکه کښې (یعنی داسی شی هیڅ نشته)، پاك دی الله تعالیٰ او ډیر لوی دی له هغو اشیاؤ څخه چې دوی یې شریکوی د الله (ج) سره. او هم دا د ټکه الله تعٰ

---

(۱) سورة یونس: ۱۸

فرمايلي دي:

(فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللهِ قُرْبَانًا آلِهَةً ۖ بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ ۚ وَذَٰلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ـ) (۱)

ترجمه: پس ولې مرسته و نه کړله دوی سره هغو چې نيولي وو دوی هغوی لره معبودان بې له الله نه د پاره د نژدې والي الله ته بلکې ورک شول (دغه بې په وخت کښې) له دوی څخه او هم دا دی د روغ د دوی او هغه څه چې تړی یې دوی (پرالله) ـ

او د مشرکانو د عقائدو نه د خبر ورکولو په لړکې یې داسې فرمايلي دي:

(مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَىٰ الآيه (۲)

ترجمه: (او وايي دوی: عبادت نه کوو مونږ د دوی مګر د دې له پاره چې نژدې کړي دوی مونږ الله تعالی ته په مرتبه د قرب کښې ـ

د غه راز الله تعالی فرمايلي دي:

(وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ـ) الآية (۳)

او هم دا رنګه یې فرمايلي دي:

(قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ

(۱) سورة احقاف: ۲۸ (۲) سورة زمر: ۳ (۳) ال عمران: ۸۰

﴿فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا. أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ (۱)

مګر سفارش (شفاعت) وا ل او دعا کونکی صرف هغه ډول سفارش او دعا کولې شي د کوم په باره کښې چې ورته اجازه (اجازه حاصله) شوې وي، پس دی هغه ډول شفاعت نه شي کولې د کوم څخه چې منع راغلې يې، لکه د مشرکانو په حق کښې سفارش کول او ورله بخښنه غوښتل. الله تعالی فرمایلي دي:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَن يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ، وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِّلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾ (۲)

ترجمه: نه دی روا پیغمبر لره او نه مسلمانانو لره چې بخښنه و وغواړي د مشرکانو له پاره اګر که وي دوی خاوندان د خپلوۍ پس له هغې نه چې ښکاره شو ه د دیته چې دوی دوزخیان دي، او نه وه بخښنه غوښتل د ابراهیم (ع) د خپل

---

(۱) بني اسرائیل: ۵۷ (۲) التوبة: ۱۱۳، ۱۱۴ -

پلار له مکر په سبب د وعدې وه چې کړې یې وه (پلار) هغه وعده د ده (ابراهیم) سره بیا هرکله چې ښکاره شوه ابراهیم ته چې دی دښمن د الله دی نو بیزاره شو هغه نه بیشکه ابراهیم خامخا ډیر نرم زړی او صبرناک و. او دغه رنګ الله تعالی د منافقانو په هکله فرمایلي دي:

(سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ) (۱)

ترجمه: برابره خبره ده په حق د دوی کښې که ودغواړې ته بخښنه د دوی له پاره (وکه یې) و نه غواړې د دوی له پاره، هیڅکله به و نه بخښي الله دوی لره.

او په صحیح حدیث کښې ثابته شوې ده چې الله پاک خپل پیغمبر د مشرکانو او منافقانو په حق کښې د بخښنې غوښتلو څخه منع کړی دی، او د دې خبرې څخه یې خبر ور کړی دی چې دی (الله) د دوی ته بخښنه نه کوي او فرمایلي یې دي:

(اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ) (۲)

ترجمه: یقینا الله پاک نه بخښي چې شرک او کړی شي د هغه سره، او بخښي هغه ګناهونه چې کم دي د دینه هغه چاله چې اراده و فرمایي د مغفرت یې. د غه رنګ

---

(۱) منافقون: ۶ (۲) سورة النسآء: ۴۸ -

فرمایلي دي:

﴿ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰٓ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِۦٓ ۖ إِنَّهُمْ كَفَرُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَمَاتُوا۟ وَهُمْ فَٰسِقُونَ ﴾ (۱)

ترجمه: او هیڅ کله مه کوه مونځ (د جنازې) په هیڅ تن له دغو (منافقانو) چې مړشي، او مه دریږه په قبر د ده (د دعاء، استغفار، یا تدفین د اهتمام له پاره) بیشکه دغه (منافقان) کافران شوي دي په الله تعالیٰ او په رسول د هغه، او مړه شوي دي د دې په داسي حال کښې چې دوی نافرمان وو. همدا رنګه الله تعالیٰ فرمایلي دي:

﴿ ٱدْعُوا۟ رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُعْتَدِينَ ﴾ (۲)

ترجمه: و بولئ تاسي خپل رب لره (هر وخت) په زارئ عذر او په پټه سره بیشکه چې الله نه خوښوي تیریدونکي (له شرعي حدودو نه په دعا کښې). او په دعا کښې شرعي حدو د څخه تجاوز دا دي چې بنده د الله پاك څخه د هغه کار کول غواړي چې الله پاك هغه کار نه کوي د مثال په توګه دی نبي نه دی او د الله پاك څخه د پیغمبرۍ مقام غواړي، یا د مشرکانو له پاره د مغفرت سوال کوي او داسي نور شوا و یا دا چې د الله پاك څخه د ګناه او د

---

(۱) سورة توبه: ۸۴ (۲) اعراف: ۵۵

معصیت سوال کوی لکه په کفر، فسق او نافرمانی کولو سره د الله (ج) نه د کومک غوښتنه کوی، پس سفارش کونکی هغه څوک دی چې الله پاک ورته د سفارش کولو اجازه کړی وی، او بیا دی هغه ته دلته غوښتنه کول شی په دغه غوښتنه (دعاء) کښی ګناه نه وی، که چرته یو تن یی داسی څه وغواړی چې ورله مناسب نه وی نو بیا په هغې باندې تېنګار نه کوی لکه چې هغوی په هغې باندې د تېنګار کولو څخه لکه چې الله تعالی فرمایی معصوم دی:

﴿ اِنَّ ابْنِیْ مِنْ اَهْلِیْ وَاِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَ اَنْتَ اَحْكَمُ الْحٰكِمِیْنَ ﴾ (۱)

ترجمه: بیشکه ځما ځوی زما د اهل څخه دی، او بې شکه وعده ستا سوحقه ده، او ته په ټولوی حکم کونکی یی، بیا الله پاک وفرمایل:

﴿ یٰنُوْحُ اِنَّهٗ لَیْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهٗ عَمَلٌ غَیْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْئَلْنِ مَا لَیْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ اِنِّیْ اَعِظُكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِیْنَ ـ قَالَ رَبِّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ اَنْ اَسْئَلَكَ مَا لَیْسَ لِیْ بِهٖ عِلْمٌ وَ اِلَّا تَغْفِرْ لِیْ وَ تَرْحَمْنِیْ اَكُنْ مِّنَ الْخٰسِرِیْنَ ﴾ (۲)

ترجمه: ای نوحه! یقینا دی ستا د اهل څخه نه دی

---

(۱) سورة هود: ۴۵ (۲) هود: ۴۶، ۴۷

ځکه چې دی د داسې عمل والا دی چې نیت نه دی، پس
دُعَا مه غواړه زمانه د هغه چا په باره کښې چې نشته
دی تا لره د هغه (د ایمان) په باره کښې یقین بیشکه
زه پند در کوم تا ته چې (نه) شې ته له جاهلانو ځنې
وویل ده: (نوح) ای ربه حما! یقینا زه پناه غواړم پتا
سره له دی چې سوال وکړم له تا نه د هغه چا په باره
کښې چې نشته ما لره د هغه په ایمان باندې یقین
او که ته بخښنه و نه کړی ما ته او رحم و نه کړې په
ما باندې نو شم به زه له زیان کارانو نه۔

او هر سفارش کونکی، او د عاوالا چې د الله پاک په
دربار کښې سوال او سفارش او دعا د الله تعالیٰ د قضا
قدر او مشیت پوری اړه لری پس د الله هغه ذات دی
چې قبلونکی د سفارش دی او اجابت کونکی د دعا دی
او هغه ذات دی چې د سبب او مسبب دواړو خالق دی
او د اد عا د هغو اسبابو د جملې ځنې ده کوم چې د
الله تعالیٰ له طرفه مقدر شوی دی۔

پس کله چې حقیقت په دی ترتیب سره دی بیانو
محض اسباب مؤثر گڼل بې له دی چې مؤثر حقیقی
ته یې نسبت وشی، شرک فی التوحید گڼل کیږی
او د سبب ځنې په دی وجه کار نه اخستل چې په دې
برخه کښې یې سببیت تثبیت نه دی دا د عقل تنقیص

او نیمګړتیا وجه ده او په ګلی توکه د اسبابو څخه سترګې پټول چې هیڅ وجود نه لري داد شریعت څخه اعتبار ه کول او د ر باندې داغ لګول دی، بلکښې په بنده باندې دالازم دی چې دی به متوکل علی الله او سیږي او دده څخه به سوال او غوښتنه کوي او امید به ترینه ساتي او دا ځکه چې الله پاک د بنده د مشکل دحل له پاره د مخلوق دعا او ځنې نور شیان چې خوښ وي اسباب مقرر کړي دي -

دَادُنیٰ په حق کښې دَا علیٰ له طرفه دُعا

غوښتل او دغه راز بالعکس د واړه مشروع طریقې

دعا غوښتل یوه مشروع او جائزه طریقه ده چې لوړې مرتبې خاوندیې د ټیټې درجې د خښتن له پاره کولې شي او د ټیټې درجې والایې د لوړې درجې خاوند په برخه کښې کولی شي لکه چې دانبیاؤ علیهم السلام څخه به د شفاعت او دعا غوښتنه کیده او د غه راز مسلمانانو د استسقاء یعنی د باران کیدلو په برخه کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د سفارښت او دعا غوښتنه کړې وه (۱) او همدا رنګه بیا د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه بعد عمر رضی الله عنه او نورو مسلمانانو په ګډه سره د

---

(۱) د ادا علیٰ له طرفه د ادنیٰ په حق کښې د دعا کولو مثالونه وو.

استسقیٰ په باره کښې د نبي علیه السلام تره عباس رضی الله عنه د دعا کولو له پاره غوره که او وړاندې یې کړه -
د عنه ډ دل خلك به د قیامت په ورځ د انبیاو و علیهم السلام څخه د شفاعت غوښتنه کوي چې محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم په دوئ کښې ډک دو سفارش کوونکو سرداردی، او دیو شمیر خاصو سفارشونو دپاره هم د هم ده په برحنه دی، امّا د دې سره سره بیا هم په صحیحو کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه دا خبره ثابته ده چې ده فرمایلي دي: (۱)

«اذا سمعتم المؤذن فقولوا مثل مایقول ثم صلوا علیّ فانه من صلی علیّ مرة صلی الله علیه عشرا ثمّ سلوا الله لی الوسیلة فانها درجة فی الجنة لاتنبغی الا لعبد من عباد الله وأرجو ان اکون ذلك العبد فمن سأل الله لی الوسیلة حلت له شفاعتی یوم القیامة». (۲) یعنی کله

چې تاسې د مؤذن څخه اذان آوری نو تاسې ورسره هغه څه ووایئ چې هغه یې وایي (د آذان کلمات ورسره تکرار وئ) او بیا ور د سته پر ما باندې درود ووایی ځکه هغه

---

(۱) دادلیل له پلوه دا علی درجې د غوښتلو له پاره دعا غوښتلو مثالونه ذکر کیږي - (ژباړن) -

(۲) دا یوازې مسلم روایت کړی دی -

څوک چې پرما باندې یو وار درود ووایي الله پاک په هغه باندې لس کرته درود وائي بیا ورپسې د الله تعالی څخه زما له پاره وسیله وغواړئ ځکه د غه وسیله په جنت کښې یوه درجه ده چه د الله تعالی د بندګانو څخه د یو بنده له پاره اختصاص شوې ده، او زه هیله کوم چې د غه بنده زه وو. وسپس څوک چې زما لپاره د الله پاک څخه وسیله وغواړي نو د قیامت په ورځ زما د شفاعت له پاره مستحق وګرځیده.

د غه راز عمر رضی الله عنه چې کله د عمرې کولو لپاره تللو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته په څخه بنه ویله نو عمر رضی الله عنه ته یې وفرمایل: (یَا اَخِیْ لَا تَنْسَنِیْ مِنْ دُعَائِکَ) (۱) ای وروره که! مایه د عاکښې له یاده مه اوباسه.

پس نبي علیه السلام د خپل امت څخه غوښتې دي چې د ده له پاره دعا وغواړي، لیکن د غه غوښتنه د دې جهلې څخه نه ده چې دې کښې د خپلو امتیانو څخه سوال کوي بلکښې دې دوی ته په دې باندې د اسې امر کوي لکه څرنګه چې دې ورته د نور و نیکو اعمالو په باره کښې په کومو چې ثواب حاصلیږي، امر کوي، د رسول الله صلی

(۱) د دې حدیث په سند کښې عاصم بن عبید الله دی او هغه ضعیف دی.

الله علیه وسلم له پاره د خپلو امتیانو په ټولو اعمالوکښې چې د دوی له خوا تر سره کیږی د دوی په شان اجر ئ ځکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابته ده چې ده فرمایلی دی: مَنْ دَعَا إِلَی هُدَی .... الخ

یعنی چا چې د نیکۍ په لوری بلنه ورکړه نو ده لپاره د هغو کسانو د ثواب په اندازه اجر دئ چې د ده تابعداری وکړه بې له دې چې د دوی په اجر کښې څه کمو الی راشی او څوک چې د ګمراهۍ په لوری بلنه ورکوی نو پر ده باندې به د هغه چا د ګناه په اندازه ګناه پیټی کیږی چې د ده پیروی کړې وی بې له دې چې د دوی د ګناهو په بارکښې څه کمو الی راشی -

پس په دا سې حال کښې چې رسول الله صَلی الله علیه وسلم د هر نیک عمل په لوری خپل امت ته بلنه ورکړې ده، نو د ده له پاره د دوی په ټولو هغو اعمالو کښې چې په هغې کښې د ده تابعداری کړې دی، د دوی په شان اجر دی -

د غه ډول کله چې دوی په رسول اکرم صلی الله علیه وسلم باندې درود وائي، نو الله پاک په هر یو د هغوی باندې لس ځلی درود وائي رحمت لیږی، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم له پاره د دوی د اجر په شان اجر حاصلیږی او دا ګډنده خبره ده چې الله پاک د رسول الله صلی الله علیه وسلم

په حق کښې د دوی د دعا اجابت کوي او شک نشته چې الله تعالیٰ د دغه دعا په واسطه سره دوی ته ثواب یعنې بدله ورکوي، او کومه فائده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته رسیږي هغه د دغه دعا په واسطه سره د الله تعالیٰ د لوري نعمت کرځي.

دُعا داعي او مدعوٌ له دواړو ته ګټه رسوي

د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په صحیح حدیث کښې ثابته ده چې ده فرمایلي دي: داسې یو سړی نشته چې دی د خپل ورور له پاره په غیاب کښې دُعا کوي مګر داچې الله پاک هغې له یوه فرښته مقرره وي چې هر واري دی د خپل ورور له پاره کومه دعا کوي نو د غه مقرره شوې فرښته وائي: آمین او ستا له پاره دي همدومره وي.

په یو بل حدیث کښې راغلي دي: «اَسْرَعُ الدُّعَاءِ دعوة غائبٌ لغائبٍ» (۱) یعنې ډیره زیاته د قبول د دعا په غیاب کښې د یو چا له پاره دعاکول دي.

پس د بل له پاره په دعا غوښتلو سره داعي (دعاکونکی) او مدعوٌ له (د چا له پاره چې دعا غوښتل کیږي) دواړو

---

(۱) منذري، ذهبي، او څنو نورو حدیث پوهانو د غه حدیث ضعیف بللي دي.

ته کټه رسیږی اګرچې دعاکونکی په دنیه کښې د هغه فایده چې دعاورا له غوښتل کیږي نیټ هم وی، له دی امله مؤمن چې کله د خپل ورور په حق کښې کومه دعاکوی نو په هغې سره هم ده ته فائده حاصلیږی او هم پری هغه چاته فائده رسیږي چې دعاور له غوښتل کیږي۔

پس چاچې بل ته ویل: زما له پاره دعاوکړه او په سره یې خپل ځان او د عاکونکی دواړو ته ګټه رسول مقصد وُ، نو دې او هغه مسلمان ورور یې دواړه د نیکۍ او تقوی په برخه کښې د یو بل مرستیالان وګرځیدل ځکه ده خپل دعاکونکی ورور د مطلوب په لورې وهڅاوه او د هغه څه تر سره کولو ته یې متوجه که چې د دواړو له پاره پکښې فائده او ګټه ده۔

پس غوښتونکی په دعا سره د داسې فعل چې دواړو ته پکښې فائده وی د هغه چا په شان دی چې بل ته په نیکۍ او تقوی سره امر کوی چې بیا مامور ته د دغه عمل په انجامولو سره هم ثواب رسیږی او آمر ته هم د ګ د ثواب په اندازه ثواب حاصلیږی ځکه چې د دغه مامور یې دی نیک عمل ته رابللی دی؛ او بالخصوص د هغو دعاګانو په برخه کښې لکه چې الله تعالیٰ فرمایلی دی بنده ته مامور کړی ځولې شوی دی: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَٰتِ﴾ (۱)

---

(۱) سورة محمد: ۱۹

ترجمه: او بخښنه اوغواړه د ګناه هېلی او د پاره د مؤمنانو سړیو او مؤمناتو ښځو په دې کښې الله پاک په استغفار سره امر کړی دی او بیا یې فرمایلی دی:

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا

(۱) - ترجمه: او که چیری دا دې له کوم وخت چې ظلم وکړ دوی په ځانونو خپلو راغلی وی تا ته پس بخښنه غوښتې وی دوی له الله څخه او بخښنه غوښتې وی پیغمبر د دوی له پاره نو خامخا به موندلې وو دوی الله تعالیٰ لره ښه قبلوونکی د توبې ډېر رحم والا.

په دې آیت کښې الله پاک دعا موخلقو د استغفار او د دوی په حق کښې یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د استغفار دوا ړو ذکر کړی دی، او په هغه بل آیت کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د دعا امر شوی دی چې دعا د مؤمنانو سړیو.

او مؤمناتو ښځو له پاره بخښنه او غواړه ولی دا خبره ده یاد وی وړه چې الله پاک مخلوق ته د دعا مرته دعا کړې چې دوی دعا د مخلوق له پاره د دا سې شی سوال وکړه چې الله پاک مخلوق ته په هغې سره د سوال کولو امرته وی کړې بلکښې الله پاک چې بنده ته د کوم شی امر کړی دی هغه فعل دی اوکتوک دی تعمیلول یې د الله تعالیٰ عبادت او طاعت دی

---

(۱) سورة النساء: ع ۲

او د فاعل په حق کښې دا صلاح، سعادت او دغه راز الله تعالی ته د نزدې کېدو وسیله او سبب دی۔

پس کله چې دی د غه فعل ترسره کړي نو د الله پاک د لوړې د لوی احسان او انعام (پیرزوینې) مستحق وګرځي او د ټولو نه ستر احسان چې الله پاک په بندګانو باندې دهغې پیرزوینه کړې ده هغه د ایمان د قبلولو په برخه کښې ورته هدایت او توفیق ورکول دي چې د غه ایمان د قول او عمل څخه عبارت دی او د طاعتونو او نیکیو په کولو سره زیات والی مومي، نو هر کله چې بنده د خیر کار رښتیا عمل وکړي، نو په ایمان کښې یې زیادت راشي او دا هغه حقیقي انعام دی د کوم یادونه چې د الله تعالی په دې مبارک قول کښې شوې ده:-

(صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ۔) (۱)

ترجمه: لاره د هغو کسانو چې تا انعام کړې دی په هغوئ باندې۔ او دا رنګه د الله تعالی په دې قول کښې یادونه شوې ده:

(وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ) ۔ (۲)

ترجمه: او هر څوک چې د الله او د الله د رسول ومني نو دغه کسان به (په جنت کښې) د هغو کسانو سره وي چې

---

(۱) فاتحه: ۷ (۲) نساء: ۶۹

انعام کړی دی الله پرمخلوق باندی.

اما داخبره چی د دنیا نعمتونه پرته له دین څخه نعمتونه دی اوکه نه دی، په دیکښی زمونږ د مسلك د علماوو او نورو علماوو دوه مشهور قوله دی چی تحقیق له مخی د نیوی نعمتونه من وجه نعمتونه بلل کیږی اگرچی من وجه تامه نعمتونه نه شمیرل کیږی.

ولی دینی نعمتونه کوم چی حصول یی په کار دی دا هغه څه دی چی الله پاك یی په کولو سره امرکړی دی اود واجبو او مستحبو څخه عبارت دی، پس دا د خیر هغه امور دی چی طلب یی د مسلمانو په اتفاق سره ضروری خبره ده، او دا هل السنة والجماعة په نزد باندی اصلی او حقیقی نعمت دی، ځکه د دوی په نزد باندی الله هغه ذات دی چی بنده ته یی نعمت د نیك عمل په ترسره کولو سره حاصلیږی.

په دی ځای کښی مقصد دا دی چی الله پاك مخلوق ته لا د الله څخه د مخلوق په برخه کښی اصول د هغه څه په باره کښی د سوال کولو امر کړی دی چی په هغی کښی د مخلوق له پاره خیر او فائده وی چی هغه یا واجب دی یا مستحب دی ځکه چی الله تعالی مخلوق څخه د دینه پرته بل څه نه غواړی، پس بل چا ته په ځنګه اختیار

ورکړي چې له ده څخه دي د دينه (واجبو او مستحبو نه)
په غير بل څه وغوښتل شي! بلکښې الله تعالی په بنده
د ضرورت نه پغير د بنده څخه د مال غوښتل هم حرام
او ممنوع ګرځولی دی -

اوس په دې لړکښې د دعا غوښتونکي نيت ته کتل
پکار دي چې نيت يې څنګه دی. که مقصد يې په دعا سره مامور
بالدعاء (دعا کونکي) ته او ياد ځان او دعا کونکي دواړو
له پاره فائده رسول وي، نو په دې سره د دعا غوښتونکي
ته ثواب حاصليږي، او که چيرته يواځې خپل مطلب حاصلول
يې مقصد وي له دې چې مامور بالدعاء (دعا کونکي) ته يې
ګټه ورسيږي، نو دا يواځې د ده د نفس تقاضا پوره
کول دي او بس -

په دغه ډول سوال کولو سره الله پاک بيخي امر نه
کوي، بلکښې د دغه راز سوال څخه يې نهی کړی ده ځکه
چې دا د مخلوق په حق کښې داسې يو سوال دی چې د چا
له پاره پکښې د مصلحت او ګټې د سولو کوم قصد نه دی
شوی، او حال دا چې الله پاک مونږ ته امر کوي چې د ده ته
راجع شو، بنده ګي يې وکړو او د بندګانو سره يې په نيکۍ
او احسان کولو سره مشغول اوسو -

په دغه ډول سوال کښې د دغو مقاصدو څخه د يو
قصد هم نه دی شوی نه پکښې الله تعالی ته د راجع کيدو

دعا او صلوة قصد شوی دی او نه پکښې مخلوق سره احسان کول، لکه زکوٰة اداکول شو په نظر کښې نیول شوی دی.

اګرچې بنده د دغه ډول سوال په کولو سره ګناه کاریږی او ما بیا هم مامور به، او ما یؤذن له فیه، یعنی هغه شی چې بنده ته یې د کولو امر شوی دی، او هغه شی چې بنده ته پکښې صرف اجازه حاصله ده یو شان نه دی بلکښې د واړه په ځینې منځ کښې یو د بل سره توفیر او فرق لری۔

د مثال په توګه استرقاء، یا د دم اچولو غوښتنه شوه، ځکه د غه کار اګرچې جائز دی خو بیا هم رسول الله صلی الله علیه وسلم په یوه حدیث کښې فرمایلی دی: آو یا زره کسان داسې دی چې بې له حساب څخه به جنت ته داخلیږی او دا هغه څوک دی چې استرقاء یعنی د رقیې او دم طلب نه کوی ر مقصد دا دی چې، د دی د ضرورت په وخت کښې د رقیې د طلب څخه کوم چې صرف ما یؤذن له فیه دی او د رخصت په درجه کښې قرار لری د وسیلې په توګه استفاده نه کوی بلکښې د توکل څخه کوم چې اعلی او لوړه درجه مقام لری کار آخلی۔

(شیخ الاسلام ابن تیمیه رح وایي: د دی مسئلې په هکله مابل ځایي کښې په تفصیل سره بحث کړی دی او په

دی ځای کښی مقصد دا دی چی هرڅوك د الله او د الله د مخلوق ترمنځ داسی واسطی ثابته وی لکه څرنګه چی د مجازی پاچایانو او رعیت ترمنځ وجود لری، نوهغه د دغه عقیدی په لرلو سره د اسلام څخه خارجیږی او مشرك ګرځی، ځکه داد هغو مشرکانو عقائد وُ چا چې د بتانو عبادت او بندګی کوله او ویل به یی:

دا ((بتان)) دانبیا وو او نیکانو بندګانو تصاویر او شکلونه دی او الله ته د تقرب حاصلولو له پاره زمونږ وسیلی دی! همدارنګه دا هغه ډول شرك دی چی الله تعالیٰ د هغی په وجه په نصرانیانو باندی رد کړی دی او فرمایلی یی دی:

((اِتَّخَذُوْٓا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَالْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَآ اُمِرُوْٓا اِلَّا لِيَعْبُدُوْٓا اِلٰهًا وَّاحِدًا لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ سُبْحٰنَهٗ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ)) (۱)

ترجمه: اختیارمند جوړ کړی دی، دوی ملایان او پیران خپل دا حکامو (د حلالو او حرامو) په غیر د الله تعالیٰ نه، او مسیح ځوی د مریم او حکم نه وُشوی دوی ته مګر دی ته چی بندګی دی وکړی دوی خاص د معبود کاریو، نشته دی لائق او حقدار د بندګی په غیرله دُ نه، پاك دی الله تعالیٰ د هغی نه چی دوی یی ورسره شریك ګرځوی.

---

(۱) سورة التوبة: ۳۱ -

د غه راز د الله تعالیٰ څخه په مستقیمه توګه د سوال کولو په برخه کښې الهی فرمان داسې راغلی دی:

(وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِیْ عَنِّیْ فَاِنِّیْ قَرِیْبٌ ط اُجِیْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ فَلْیَسْتَجِیْبُوْا لِیْ وَلْیُؤْمِنُوْا بِیْ لَعَلَّهُمْ یَرْشُدُوْنَ.) (۱)

ترجمه: او هر کله چې پوښتنه وکړي له تا څخه بندګان زما له حال زما څخه نو بېشکه زه نژدې یم قبلوم د عاد دعا کونکي کوم وخت چې وغواړي له ما څخه پس و د منې حکمونه زما او ایمان دې راوړي پر ما یقین دې وکړي په قبول د دعا سره) بنا یې چې د دې په سمه لاره محکم پاتې شي -

همدا رنګه الله تعالیٰ فرمایلي دي.

(فَاِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَاِلٰی رَبِّكَ فَارْغَبْ - (۲)

ترجمه: پس کله چې فارغ شې (د تبلیغ یا لمانځه څخه) نو ځان ستړی کړه (په عبادت یا دعاء کښې) او خپل رب ته رغبت او زاري کوه -

همدا رنګه الله تعالیٰ فرمایي: (وَاِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِی الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُوْنَ اِلَّآ اِیَّاهُ) (۳)

ترجمه: او کله چې تکلیف ور سیږي تاسو ته په دریاب کښې نو هېر شي ستاسو نه هغه څوک چې تاسو یې په مانځو کښې په غیر د الله تعالیٰ نه را بولئ - او همدا رنګه الله پاک

---

(۱) بقره: ۱۸۶ (۲) الم نشرح: ۷،۸ (۳) الاسراء: ۶۷

فرمایلی دی:

(اَمَّنْ یُّجِیْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَ یَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَیَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ) -(١)

ترجمه: بلکښې هغه څوك (غوره دی)، چې قبلوی سوال د عاجز (بیکس او ناقرار) کله چې اوبولی دغه مضطر هغه لره او لری کوی سختی او گرځوی الله تا سو لره خلیفه گان په زمکه کښې.

د غه راز الله تعالیٰ فرمایلی دی:

يَسْـَٔلُهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِیْ شَاْنٍ) (٢)

ترجمه: سوال کوی د الله تعالیٰ څخه هر هغه څوك چې په آسمانونو او ځمکه کښې دی هره ورځ الله په یوبل شان کښې دی.

په الله باندې توکل او یوازې د الله تعالیٰ څخه ویره او امید سائل د توحید څخه عبارت دی

شك نشته چې الله پاك د خپل مبارك کتاب په ذریعه سره هم د شرك جرړې قطع کړې دی او هم یې په د غه کتاب کښې د توحید د د غه ډول پوره وضاحت او بیان کړې دی، او د ا په دې خاطر چې هیڅ یوکس د الله تعالیٰ څخه پرته په بل

---

(١) نمل: ٦٢ - (٢) رحمٰن: ٢٩ -

هیڅچا باندې توکل وکړي، نه ترینه امید وساتي اونه ترینه ویریږي، الله تعالیٰ په دې هکله داسې فرمایلي دي:

(فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ط) (۱)

ترجمه: پس مه وریږئ تاسو د خلقونه او ویریږئ له ما څخه او مه اخلئ ځما په ایاتونو باندې بدله لږه (دنیا)

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلي دي:

(إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ). یعنې دغه جاسوس یقیناچې شیطان دی تاسې د خپلو ملګرو څخه ویره وي. (فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ) (۲)

پس مه دیریږئ له هغوی نه، او له ما نه ویریږئ که چیرې یئ تاسې مؤمنان. یاځکه چې تاسو مؤمنان یئ.

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایي:

(أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً). (۳)

ترجمه: آیانه دې کتلي تا رندې رسیدلی تا ته حال د هغو کسانوچې وو ویلي شو دوی ته: بند کړی تاسو لاسونه خپل اوقائموی یعنې سمرا داکوئ لمونځ او ورکوئ تاسې زکوة

---

(۱) مائده: ۴۴ - (۲) آل عمران: ۱۷۵ - (۳) النساء: ۷۷

نوکله چې فرض کړی شو په دوی باندې جنګ، په دې وخت کښې یوه پوله له دوی نه ویریږله له خلقونه په شان د ویرې د دوی د الله نه، بلکښې ډیرز یات د ویرې له دنه۔

دغه رسول الله پاک فرمایلی دی۔

﴿انَّمَا يَعْمُرُ مَسٰجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ﴾۔ (١)

ترجمه: بیشکه چې آبادوی مساجد یعنې جوماتونه د الله تعالیٰ هغه څوک چې ایمان یې راوړی دی په الله او په ورځ آخرت او سمویې اداء کړې دی لمونځ او ورکړې یې دی زکوة او نه دی ویرې د لې مګر د الله نه یعنې په غیر د الله څخه د بل چانه نه دی ویریدلی۔

پس دا خبره څرګنده ده شوه چې اطاعت به د الله او د الله د رسول دواړو کیږي، او ویره به یواځې د یو الله څخه کیدای شي۔

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

﴿وَلَوْ اَنَّهُمْ رَضُوْا مَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ وَقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ سَيُؤْتِيْنَا اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَرَسُوْلُهٗۤ اِنَّآ اِلَى اللّٰهِ رٰغِبُوْنَ﴾۔ (٢)

ترجمه: او که دوی خوښ شوي وای په هغه څه

---

(١) التوبة: ١٨ (٢) التوبة: ٥٩

چې ورکړې ؤ د دې ته الله تعالیٰ او رسول د هغه، او دوی ویلي وای چې کافي (بس) دی مونږ لره الله تعالیٰ زر دی چې را به کړي مونږ ته الله تعالیٰ د فضل خپل نه او رسول د د غه الله (له بل غنیمته) -

او د الله تعالیٰ د دې قول نظیر د الله پاك د غه مبارك قول دی چې فرمایي:

(اَلَّذِيْنَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيْمَانًا وَّ قَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ) (۱)

ترجمه: دا هغه کسان دی چې وویلي دوی ته خلقو (جاسوس) یقینا خلقو یعنی کافرانو را ټول کړي دي ستاسي د مقابلې له پاره ډیر لښکرونو ویریږئ له دوی نه پس د غه ویرو لولا زیات کړ ایمان د دوی، او دوی ویل دوی: بس دی مونږ لره الله تعالیٰ او دی ښه کارساز دی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل امت ته د توحید د غه قسم په کامله توګه ثابت او روښانه کړ او د شرك ټول اسباب یې په خپل امت کښې محوه او نابود کړل او دا له دې امله چې د غه ډول توحید زمونږ د دې قول تثبیتونکی دی چې وایو -

(لا اله الا الله) نشته دی لائق د بندګی او عبادت

---

(۱) آل عمران: ۱۷۳ -

مګر یو الله دی یعنې د الله پاک نه په غیر بل څوک د عبادت او بندګۍ ور نه دی، ځکه (الله) هغه ذات دی چې زړونه ورته په کمال محبت، تعظیم، درنښت، احترام، امید او خوف سره تسکین له پاره پناه وروړی -

رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې برخه کښې زښت زیات تاکید وکړ او حتی چې خپلو امتیانو ته یې وفرمایل: (لا تقولوا ما شاء الله و ما شاء محمد) یعنې داسې مه وایئ که د الله خوښه وی او د محمد ص خوښه دی بلکښې داسې دو وایئ: ما شاء الله ثم شاء محمد) که د الله خوښه وی او بیا د محمد ص خوښه وی -

یو ځل یو سړي رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: که د الله خوښه یې او ستا خوښه یې، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: (اجعلتنی لله ندا، آیا زه دې لله شریک وګرځولم؟ داسې ووایه: (ماشاء الله وحده) که د یو الله خوښه وی- (۱)

---

(۱) په اوسنی وخت کښې د ډیرو زیاتو خلقو د خولو څخه په ناپوهۍ سره دغه ډول ناروا اقوال زیات راووځي او بیا خصوصاً په هغه وخت کښې چې تملق او غوړه مالی ورسره مل شی نو د کار خاوندانو او هغو کسانو ته چې ورته په مادی لحاظ سره اړتیا لری په خطاب کښې وایی: خدای او ته به دا کار کوی، په خدای او تا باندې دا کار شو، که د خدای او ستا خوښه وی، نو دا کار کیږی، په خدای

(پاتې ص ۷۱)

د غه راز رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی:
څوک چې لو ړه قسم کوی نو هغه دی په الله سره قسم یاد کړی او یا دا چې چُپ د دسی. همدا رنګه یې فرمایلی دی: چاچې د الله پاک نه په غیر په بل څه باندی لو ړه وکړه نو هغه د شرک مرتکب وګرځید یعنی د الله پاک سره یې شریک پید اکړو -
د غه ډول رسول الله صلی الله علیه وسلم ابن عباس رضی الله عنه ته و فرمایل: کله چې سوال کوی نو د الله نه یې او کله چې د مرستی غوښتنه کوی نو د الله څخه مرسته غواړه او وچ شوی دی قلم، یعنی فارغ شوی دی د هغه څه د لیکنې څخه چې ممکنې دی راتلونکی دی، او ته ور سره ممکن کیږی، یعنی کوم شی چې تاته د رسیږی هغه مقدر شوی دی، که ټول خلق تاته د نفع رسولو کوښښ وکړی تاته که یې نشی رسولی مګر هغه شی چې الله پاک ستا د فائدی له پاره لیکلی وی، او که چیر ته ټول خلق د دی خبری کوښښ وکړی چې تاته نقصان او زیان در ورسوی نو تاته نقصان نه شی در رسولی مګر هغه شی چې الله پاک ستاد ضرر له پاره لیکلی وی -

(باق صلا) او تا باندی هم سپارلی دی، خدای اد تاته هم سپارلی دی. د د غه حدیث له مخی د غه ډول اقوال شرعا ناروا دی ځان ساتنه و رنه ضروری ده - (ژباړن)

د غه ډول رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی:
زما د توصیف په برخه کښی د ومره افراط مه کوی
لکه څومره چی نصرانیانو د عیسی بن مریم په برخه
کښی کړی ؤ، بیشکه زه بنده یم ما ته د الله بنده او
د هغه رسول ووایئ. همدا رنګه یی فرمایلی دی:
الله! ته زما قبر بُت و نه ګرځوی چی عبادت یی شروع شی
د غه ډول رسول الله فرمایلی دی: زما په قبر
باندی اختر (خوشالی او میله) مه جوړ وئ، پرما باندی
درود اووایی، بیشکه ستاسی درود د هر ځای کښی چی
یاستی ما ته را رسیږی.

همدا غه ډول رسول الله صلی الله علیه وَسَلم د خپل
مرض په حالت کښی و فرمایل: په یهودو او نصارا وُدی
د الله لعنت وی د دی د خپلو انبیاوو د قبرو نو ځنی
مساجد جوړ کړی ؤ- ده خپل امت د هغه ډول افعالو
او مراسمو د اجراکولو ځنی و یرولو کوم چی د یهودانو
او نصرانیانو له خوا په دی برخه کښی منځ ته راغلی ؤ.

اُمّ المؤمنین عائشه رضی الله عنها وایي:
که دا ویره نه وای چی خلق به بیا د رسول الله صلی
الله علیه وسلم د قبر نه مسجد جوړ کړی نو حتما به یی قبر
مکشوف یعنی ښکاره وای او کوم حائل یا پرده به یی
نه درلوده، لیکن دا بد کار دی چی قبر یی ښکاره شی او مسجد

تر بینه جوړ شي.[1] «شیخ وایي» دا یو وسیع باب دی چې زښت ډیات دلائل پکښې وجود لري. (۲)

(۱) لکه چې په فتح الباري کښې ذکر دی مراد په دې سره دکور څخه د باندې دفن کیدل دي.

(۲) ټول هغه احادیث چې معنایې مخکښې ذکر شوه د سند په لحاظ سره جید او کره دي.

(په روستنی حدیث کښې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په یهودو او نصاراؤ باندې لعنت ویلی دی سبب یې ورسره دا په ګوته کړی دی چې دوی د خپلو انبیاؤ د قبرونو څخه مساجد جوړ کړي ؤ، او بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل صحابه او امتیان په دې برخه کښې د هغه ډول افعالو د مخه څخه ویرول کوم چې هغوی د خپل ځانه ایجاد کړي ؤ، بناءً اوس په دې باندې ځان پوهول په کار دی چې د (اتَّخَذُوا قُبُورَ انبيائِهِم مَسَاجِدَ) چې معنایې دا ده، دوی د خپلو انبیاؤ د قبرونو څخه مساجد جوړ کړي ؤ، څه مقصد کیدی شي؟

شیخ محمد ناصر الدین الباني د دغه (اتخاذ) یا مسجد جوړولو په باره کښې په (تحذیر الساجد من اتخاذ القبور مساجد) نومې خپل تصنیف کښې مفصل او په زړه پورې بحث کړی دی او د موضوع په اړه یې یو زیات شمیر احادیث په مختلفو روایاتو او عباراتو سره رانقل کړي دي او بیایې د دغه

(اتخاذ) د علماؤ او محدثینو د اقوالو په رڼا کښې په درې ډوله داسې معنا کړې دي:

۱ - په قبرونو باندې لمونځ کول یعنې په قبرونو باندې سجده ایښودل.

۲ - قبرونو ته سجده کول او په لمانځه او دعا کښې ورته مخامخ کیدل.

۳ - په قبرونو باندې جوماتونه (مسلجد) جوړول او پکښې د لمانځه د آداء کولو قصد او اراده.

شیخ البانی داهم لیکلی دي چې امام شافعي (رح) ویلي دي چې حدیث د غو درې واړو معناګانو ته شامل دی.

د دغه رسالې د ژباړونکي په نظر چې د دغه دریواړو معناګانو څخه هره یوه واضح شي په اوسني وخت کښې د هرې یوې له پاره مصداق وجود لري ځکه داسې جوماتونه وجود لري چې په مقبرو کښې په قبرونو باندې د پاسه آباد شوي دي، او خلک پکښې لمونځ ادا کوي.

دغه راز ډیر جوماتونه دي چې په ادیرو کښې او د نورو ځایونو کښې د قبرونو په منځ او یا خوا و شا کښې جوړ شوي دي، او دغه ډول په ځینو مسجدونو کښې د بعضو پیرانو، اخوندانو او ملا امامانو مړي د ځینو خود غرضو اشخاصو له خوا دفن کیږي چې اکثره یې په لمانځه او دعا کښې د قبلې په لوري مخې ته واقع کیږي.

دارنګه په مقبرو، دراګاهګانو او په اصطلاح زیارتونو کښې سجده او انحناء او د قبرونو ښکله ول او ځکه ول د قبرپرستو او زیارت پرستو له خوا یوه عادي مسئله ګرځیدلې ده. په دې هکله د زیات تفصیل له پاره د شیخ البانی کتاب (تحذیر الساجد من اتخاذ القبور مساجد) ته مراجعه وشي.

الله پاک دې مونږ ټولو مسلمانانو ته د سمې لارې هدایت وکړي، او د هر ډول شرک او ناروا اعمالو څخه مو دې په امان کښې وساتي).

(ژباړن)

هغه اسباب چې الله پیدا کړي دي انکار تري نشي کیدای

مؤمن سړه له دې چې په دې باندې علم لري چې الله پاک د هر شي پالونکي او مالک دي، خو د دې سره سره دې د هغو اسبابو څخه چې الله تعالی پیدا کړي دي انکار نه کوي د مثال په توګه (الله ج) د نباتاتو د راټوکولو او زرغونولو له پاره لکه چې فرمايي باران يې سبب ګرځولی دی -

(وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَّآءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ) (۱)

---

(۱) بقره: ۱۶۴ -

ترجمه: او په هغه څه کښې چې را ورولې دي الله تعالیٰ د آسمان له طرفه له اوبو څخه نور زړه غونډه کړي دي د ده په هغوا و بوسره څکه پس د دې والې د هغې نه او خپاره کړي یې دي په دې ځمکه کښې له هر قسمه ژندۍ سر یعنې خوځېدونکي څخه ـ

د غه راز لمر او سپوږمۍ د دې هغه شیانو له پاره اسباب ګرځولې دي دکومو وجود چې د دغو دواړو یعنې لمر او سپوږمۍ پورې اړه لري ـ

د غه ډول یې دعا او شفاعت په هغه څه کښې چې په دعا او سفارش سره حاصلیږي اسباب ګرځولي دي ـ

د مثال په توګه پر مړي باندې د مسلمانانو له خوا د جنازې د لمونځ اداکول شول، ځکه د جنازې لمونځ د هغوا سبابو د جملې څخه دي چې الله پاک د هغې په توسه سره پر مړي باندې رحم کوي او په دغه مړي باندې د جنازې د لمانځه اداکونکو ته ثواب ورکوي ـ

اما په اسبابو کښې درې ټکو ته متوجه کیدل په کار دي یو دا چې د مقصد د حصول له پاره په خاص ډول سره کوم څانګړي سبب په پام کښې ونه نیول شي بلکښې د دغه سبب په څنګ کښې د نورو اسبابو څخه هم استفاده کول ضروري دي او د دې سره سره د مطلوب د لاس ته راوړلو په لاره کښې څنې خنډونه هم شته چې د هغې لرې کول هم ضروري دي

وی نوکه چیرته اسباب بشپړه نه شی او خندان له منځه لاړ نشی مقصد نه حاصلیږی، او الله (ج) چی پاك او منزه دی هغه څه لره چی خوښه یی وی هغه پیدا او شته کاندی اگرچی د خلقو خوښه نه وی، او کوم شی چی د خلقو خوښه وی نو د هغی وجود مله ممکن گرځی چی الله پاك یی د پیدا کیدو اراده وکړی.

دویم دا چی د یو شی په سببیت باندی عقیده ساتل بی له دی چی په سببیت باندی علم ولری، ممنوع امر دی، پس هغه څوك چی د یو داسی شی سببیت ثابته وی چی یا ور باندی علم نه لری او یا هغه د شریعت مخالف وی هغه په باطله لاره روان دی، لکه هغه شخص چی د نذر متعلق په دی گمان اوسی چی نذر د مصیبتو نو د مخ نیوی او د نعمتونو د حصول په برخه کښی یو سبب دی، ځکه په صحیحین کښی د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابته ده چی رسول الله صلی الله علیه وسلم د نذر د منلو څخه منع کړی ده او فرمایلی یی دی: نذر منونکی د نذر په اداکولو سره کوم غوره عمل نه ترسره کوی بلکښی نذر صرف د بخیل د لاسه د مال د خروج او وتلو یوه لاره ده.

دریم دا چی دینی اعمال کوم چی مشروع نه وی د اسبابو د جملی څخه نه حسابیږی، ځکه چی مبنی د عباداتو توقیفی ده، یعنی د شارع څخه د سمع او نقل پوری اړه لری پس انسان

له پاره دا جائز ندی چې د ی دا الله پاک سره شریک مقرر کړی، او د الله تعالی څخه په غیر بل چاته را مدد شه وروا فی راوبیه بللی او عبادت یی ور له پیل کړی، اګر چې د ی په د ی ګمان او سی چې د غیر الله بلنه د د ه له پاره د ځنو مقاصدو د لاس ته راوړلو په برخه کښی سبب جوړی دای شی. له همدی امله هغه طریقی چې د شریعت مخالفی او بدعت دی د الله تعالیٰ د عبادت په برخه کښی وربایدی دانسان له پاره عمل ترسره کول اګر چې د ی پری د شریعت ګمان هم کوی، ممنوع او ناروا دی.

دا خبره هم په پام کښی نیول په کار دی چې کله کله دانسان سره د ځنو مقاصدو په لاس ته راوړلو کښی هغه وخت چې دی د الله تعالیٰ سره شریک مقرر کاندی شیطان مرسته کوی، او کله کله دانسان ځنی حاجتونه د کفر فسق، او عصیان په وجه سره حاصلیږی خود د ه له پاره د دغو اعمالو انجامول حرام او ناروا دی ځکه کوم فساد چې د دغه افعالو په ارتکاب سره منځ ته راځی هغه ډیرلوی دی په نسبت سره هغه مصلحت ته چې د دغو ناروا اعمالو په انجامولو سره منځ ته راځی.

او دا ځکه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت مقصد د مصالحو تحصیل او تکمیل او د مفاسدو تقلیل، او د له منځه وړل دی پس الله پاک چې په کوم شی سره امر کړی دی

نو د هغې د فائدې او ګټې د رسولو اړخ راجح او زیات
متصور دی او د کومې شي ځکه چې یې منع کړې د که
نو په هغې کښې د فساد د منځ ته راتلو جانب راجح او زیات
متصور دی -

دا یو څو جملې دي چې زښت زیات بسط او تفصیل
لري، خو دا چې په دغو محدودو پاڼو کښې نه ځائیږي
نو په لنډ ډول سره ور باندې رڼا واچول شوه

والله اعلم

وصلی الله تعالیٰ علی خیر خلقه محمد وعلی آله واصحابه
اجمعین ط